

Pasalita lamang unang inilahad ng mga apostol sa daigdig ang mensahe ni Jesus. Ipinahayag nila ang kanilang nakita at narinig sa kanya. Wala sa kanilang nakaisip magsulat ng isang “Buhay ni Jesus”. Hindi pa nga sila siguro marunong sumulat. Subalit may lumabas din sa iba’t ibang lugar na mga isinulat na mga pahayag, talinhaga at mga gawa ni Jesus.

Binuo ni Marcos na kasama nina Pedro at Pablo sa Roma ang kanyang Ebanghelyo mula sa mga salaysay na ito. At idinagdag niya rito ang maraming detalyeng alam ni Pedro tungkol kay Jesus.

Higit sa lahat, ipinakikita sa atin ng *Ebanghelyo ni Marcos* ang isang Jesus na kumikilos. Wala itong sinasabi tungkol sa kamusmusan ni Jesus o sa kanyang buhay sa Nazaret. Hindi rin ito naglalahad ng mahahaba niyang pagtuturo. Pero mabigat ang dating nito dahil nakikita natin si Jesus sa lahat niyang pagpapahayag bilang tunay na tao at tunay na Diyos.

Si Jesus ang Anak ng Diyos. Ito ang ipinahahayag sa huling pahina ng Ebanghelyo ng opisyal na Romanong nakasaksi sa pagkamatay ni Jesus.

Ngunit ano ang ibig sabihin ng “Anak ng Diyos”? Ang tanong na ito ang gustong sagutin ng buong Ebanghelyo ni Marcos sa pagsasalaysay ng mga kilos ni Jesus.

1 • ¹Ito ang simula ng Ebanghelyo (o Magandang Balita) ni Jesucristo, Anak ng Diyos.

²Nasusulat sa Propeta Isaias: *“Ipinadadala ko ngayon ang aking sugo na mauuna sa iyo para ayusin ang iyong daan.* ³*Naririnig ang sigaw sa disyerto: ‘Ihanda ang daan para sa Panginoon, ituwid ang kanyang landas.’”*

⁴Kaya may nagbibinyag sa disyerto – si Juan – at ipinahahayag niya ang binyag na may kasamang pagsisisi para sa kapatawaran ng mga kasalanan. ⁵Nagpuntahan sa kanya ang lahat ng taga-Judea at mga naninirahan sa Jerusalem. Inamin nila ang kanilang mga kasalanan at bininyagan sila ni Juan sa Ilog Jordan.

⁶May balabal na balahibong-kamelyo at pang-ibabang damit na katad si Juan, at mga balang at pulot-pukyutang-gubat ang kinakain. ⁷At ito ang sinabi niya sa kanyang pangangaral: “Parating na kasunod ko ang gagawa nang higit pa sa akin. Hindi nga ako karapat-dapat yumuko para magkalag ng tali ng kanyang panyapak. ⁸Sa tubig ko kayo bininyagan, at sa Espiritu Santo naman niya kayo bibinyagan.”

• **1.1** Dito binubuod ni Marcos ang tatlong mahahalagang pangyayari na naging simula ng pangangaral ni Jesus:

- Ang pangangaral ni Juan Bautista
  - Ang pagbibinyag ni Juan kay Jesus
  - Ang Karanasan sa Disyerto
- Tingnan ang paliwanag sa Lucas 3 at 4.

MGA PROPETA

Ito ang simula ng Ebanghelyo pero ano ang nauna rito? Para malaman natin ito, kailangang basahin natin ang bahagi ng Biblia na tinatawag na Matandang Tipan.

Maraming dantaon na ang lumipas mula nang piliin ng Diyos ang *sambayanan ng mga Judio* (ang bayang sinilangan ni Jesus) para maging sarili niyang bayan sa lahat ng bansa sa lupa. May kanilang relihiyon ang mga Judio gaya ng ibang mga bayan pero mas kilala nila ang Diyos dahil sa kanila niya pinarating ang kanyang salita.

Hindi mula sa langit nangungusap ang Diyos dahil nasaan ba ang langit? Wala ito sa itaas ni sa ibaba. Isa pa’y walang bibig ang Diyos para magsalitang gaya

⁹Nang panahong iyon, dumating si Jesus mula sa Nazaret ng Galilea at bininyagan siya ni Juan sa Ilog Jordan. ¹⁰At pagkaahon niya mula sa tubig, nakita niyang nahawi ang langit at parang kalapating bumababa sa kanya ang Espiritu ng Diyos. ¹¹At narinig mula sa langit: “Ikaw ang aking Anak, ang Minamahal, ikaw ang aking Hinirang.”

¹²Kayat itinulak siya ng Espiritu sa disyerto, ¹³at apatnapung araw siyang nanatili sa disyerto. Tinukso siya ni Satanang; kasama niya ang mga hayop, at pinaglingkuran siya ng mga anghel.

Tinawag ni Jesus ang unang apat na alagad niya

(Mt 4:12; Lc 4:14)

• ¹⁴Pagkadakip kay Juan, pumunta si Jesus sa Galilea. Doon niya ipinahayag ang magandang balita ng Diyos sa pagsasabing ¹⁵“Sumapit na ang panahon; magbagong-buhay at maniwala sa magandang balita; lumapit na nga ang Kaharian ng Langit.”

¹⁶Sa pagdaan ni Jesus sa pampang ng lawa ng Galilea, nakita niya si Simon kasama si Andres na kapatid niya na nagha-

natin. Ngunit ibinibigay niya ang kanyang Espiritu sa ilang tao para magsalita sa kanyang pangalan: sila ang *mga propeta*. Propeta si Moises, at gayon din sina Isaias at Juan Bautista at ang iba pa.

• **14.** Pagkatapos ng karanasang ito sa disyerto, bumalik si Jesus sa Galilea na kanyang probinsiya at nanirahan sa Capernaum. Tumira si Jesus sa *bahay* ni Simon na lumalabas nang lider noon ng isang grupo ng mga mangingisda. Mula sa grupong ito magmumula ang mga unang alagad ni Jesus.

Ano’ng sasabihin ni Jesus sa una niyang pangangaral?

Sumapit na ang panahon (15). Tapos na ang matagal na paghihintay ng bayang Israel sa mga pangako ng Diyos na laging naaantala. Sinasabi ni Jesus na isang bagong panahon ang nagsisimula ngayon.

Lumapit na nga ang Kaharian ng Diyos. Tapos na rin ang paghihintay dahil nasa may pinto na tayo. Pero ngayon, tayo ang kailangang humakbang para makapasok sa bagong daigdig na ito na pinaghaharian ng Diyos (tingnan ang paliwanag sa Mt. 5:1).

hagis ng mga lambat sa lawa; mga mangingisda sila. ¹⁷ Sinabi sa kanila ni Jesus: “Halikayo, sumunod kayo sa akin at gagawin ko kayong mangingisda ng tao.” ¹⁸ Agad nilang iniwan ang kanilang mga lambat at sumunod sa kanya.

¹⁹ Nagpatuloy pa siya nang kaunti, nakita naman niya ang magkapatid na Jaime at Juan na mga anak ni Zebedeo; nasa bangka sila at nagsusursi ng kanilang lambat. ²⁰ Tinawag sila ni Jesus. Agad nilang iniwan sa bangka ang kanilang amang si Zebedeo kasama ang mga tauhan nito, at umalis silang kasunod niya.

Nagturo si Jesus at pinagaling ang inaalihan ng demonyo

(Lc 4:31; Mt 7:28)

• ²¹ At pumunta sila sa Capernaum. At nagturo siya sa sinagoga sa mga Araw ng Pahinga. ²² Nagulat ang mga tao sa

kanyang pangangaral sapagkat nangaral siya nang may kapangyarihan, hindi gaya ng mga guro ng Batas.

• ²³ May isang tao sa sinagoga na inaalihan ng isang maruming espiritu. ²⁴ Sumigaw ito: “Ano ang kailangan mo sa akin, Jesus na taga-Nazaret? Para ipahamak kami kaya ka dumating. Alam ko kung sino ka: ang Banal ng Diyos.”

²⁵ Ngunit iniutos sa kanya ni Jesus: “Tumahimik ka’t lumabas sa kanya.” ²⁶ Matinding niyugyog ng espiritu ang taong iyon at pagkasigaw nang malakas ay saka lumabas.

²⁷ Talagang takang-taka ang lahat at nag-usap-usap sila: “Ano ito? Isang bagong pagtuturo na may kapangyarihan! Inuutusan niya kahit maruruming espiritu at sinusunod nila siya.” ²⁸ At lumaganap ang katanyagan niya saan man sa buong lupain ng Galilea.

Maniwala sa magandang balita. Dumating ang Diyos sa mga tao para magkabalikan sila. Hindi na mga batas pa ang dala ng Diyos kundi ipinakikiusap lamang niya na maniwala sa kanyang mga salita.

Sumunod kayo sa akin (b. 17). Tawag sa pagtatataga ng sarili ang mga unang salita ni Jesus. *At sumunod sila sa kanya* (b. 18), o mabuhay na kasama niya at iwan ang kanilang mga pamilya at trabaho. At tulad ng mga guro sa relihiyon ng panahong iyon, tuturuan sila ni Jesus at ipinasasaulo sa kanila araw-araw ang mga aral na isasalin naman nila sa iba pa sa Iglesya.

Simon, Andres, Jaime at Juan: kilala na sila ni Jesus dahil nakita na niya sila sa mismong lugar na pinangangaralan ni Juan. Hindi sila mga istambay kundi mga responsableng trabahador tulad ng maraming kabataan ngayon na tunay na may kagandahang-loob para italaga nang buong-buo ang sarili sa isang dakilang gawain.

Hindi pa nila alam kung ano ang Kaharian ng Diyos ngunit nagtiwala na nga silang gagabayan sila ni Jesus. At ito para sa kanila ang simula ng pananampalataya.

“Malakas ang pananampalataya ko,” sabi ng mga tao, “Naniniwala akong iingat na ako ng Diyos, at naniniwala akong magiging mabuti ang lahat.”

Maganda, pero ganyan ding pananampalataya meron ang mga nasa alinmang relihiyon. Hindi ito *pananampalatayang-Kristiyano*.

Nagsisimula ang pananampalatayang-Kristiyano kung tototohanin natin ang tawag ni Jesus na “sumunod sa kanya”, at babaguhin ang ating pamumuhay ayon sa kanyang pamamaraan.

• 21. Saanman pumunta si Jesus, kinakikitaan siya ng lakas at tiwala. Sa mga sinagoga siya nagsasalita sa simula ng kanyang pangangaral.

Ang *sinagoga* ang pinakabahay-dalangan ng mga Judio. Doon sila nagtitipon tuwing Sabado (Araw ng Pahinga) sa pag-awit ng mga Salmo at pagbasa ng Biblia. Ang namamahala ang siyang nangangaral at nag-aanyaya sa iba na magbahagi. At sa ganitong pagkakataon nagpakilala si Jesus. Nagtuturo si Jesus hindi gaya ng mga guro ng Batas na inulit lamang, ipinapaliwanag at binibigyang-opinyon ang sinabi ng iba. Nagsasalita si Jesus sa ganang sarili niya at nangungusap siya nang *may kapangyarihan*. “Talagang sinasabi ko sa inyo...”

• 23. Nangungusap nga si Jesus nang may kapangyarihan at sa ganito ring kapangyarihan siya *nagpapalayas ng mga demonyo*. May aral na napapaloob dito: iliniligtas tayo ni Jesus mula sa impluwensya ng Demonyo, na nagsisikap sirain ang taong nilikhang kawangis ng Diyos.

Ang *panginoon ng mundong ito* (Jn 14:30) ay nasa lahat ng gawain at kultura ng tao para dayain ang mga layunin ng tao at gamitin ang anumang pag-unlad tungo sa panibagong pagkaalipin.

Sa panahon ni Jesus, ngunit mas bihira sa panahon ng Iglesya (na panahon natin), may mga taong sinasapian ng Demonyo. Isang klase ito ng pagkaalipin at karamdaman, at pinalaya ni Jesus ang marami sa mga taong ito. Ngunit hindi pisikal na pagsapi ang karaniwang kilos ng demonyo sa buhay ng tao. Gumagawa ang Demonyo (at mas mapanganib dahil hindi

Maraming pinagaling si Jesus*(Mt 8:14; Lc 4:38)*

• ²⁹ Pagkaalis niya sa sinagoga, tumulo'y si Jesus sa bahay nina Pedro at Andres, kasama sina Jaime at Juan. ³⁰ Doo'y nakahiga ang biyenan ni Pedro at may lagnat, at agad nila itong sinabi kay Jesus. ³¹ Kaya lumapit siya, hinawakan ito sa kamay at ibinangon. Iniwan ng lagnat ang babae at ito mismo ang naglingkod sa kanila.

³² Pagkalubog ng araw, nang dumidilim na, dinala nila kay Jesus ang lahat ng maysakit o inaalihan ng masasamang espiritu. ³³ Nasa may pintuan nga ang buong bayan. ³⁴ Maraming may iba't ibang sakit ang pinagaling ni Jesus at maraming demonyo ang kanyang pi-

natin ito nararamdaman) sa buhay pangmoralidad ng tao. Binubulag niya tayo at nililito tungkol sa katotohanan sa pagpapanggap na *anghel ng liwanag* (2 Cor 11:14).

Hindi lamang ang Demonyo ang sanhi ng bawat kasalanan at kasamaang ginagawa ng tao. Nariyan din ang pagkamakasari ng ating "laman" at ang gayuma ng mga huwad na pangako ng "daigdig". Ngunit hindang-hindi nagpapahinga ang Demonyo bilang kaaway ng paghahari ng Diyos. Lagi niyang pinagyayaman ang ating mga "tukso". Sa mga mas banal na tao na di madaling matukso nang deretsahan, panlilinlang naman ang ginagawa niya. Hinihikayat niya silang mas pahalagahan ang sarili nilang mga balak kaysa mga payo ng iba at sa aral ng Iglesya.

Nakakaharap natin araw-araw ang mga puwersang umaalipin sa tao at salungat sa katotohanan. Pero hindi natin nakikita na iisang kamay lamang ang may hawak sa mga ito. Para bang gumagawa ng masama ang bawat isa sa ganang sarili niya samantalang sa katotohana'y nasa pagpapasya lamang ng isang tagapag-utos ang lahat: at ito ang Demonyo.

Kadalasa'y sinisikap ng Demonyo na huwag ipahalata ang kanyang presensya, at habang walang nagbubunyag sa kanya, wala tayong ibang nakikita kundi isang lipunang biktima ng sarili nitong kabulukan at mga kapighatian. Nababalita kung saan-saan na may kung anong pangkukulam daw o kademonyohan: na sa kabuuang hindi naman gaanong nakaliligalig sa atin.

Sa totoo'y hindi natutulog ang kaaway. Inaabangan niya't binabantayan kung sino ang mga makapagpapahina sa kanyang kaharian, at sa simula pa lamang na lumitaw ang mga ito, agad na niyang ginigising laban sa kanila ang mga masama, mga mapuro ang

nalayas; ngunit hindi niya sila pinahintulatang magsalita sapagkat alam nila kung sino siya.

Panggabing panalangin ni Jesus*(Lc 4:42)*

• ³⁵ Kinabukasan, maaga siyang bumangon at umalis. Pumunta siya sa isang ilang na lugar at doon siya nanalangin.

³⁶ Hinanap siya nina Pedro, ³⁷ at pagkalkita sa kanya ay kanilang sinabi: "Hinanap ka ng lahat." ³⁸ Ngunit sinabi niya sa kanila: "Tayo na sa ibang lugar, sa maliliit na karatig-nayon para makapangaral din ako roon; dahil dito kaya nga ako lumabas."

³⁹ At naglibot siyang nangangaral sa kanilang mga sinagoga sa buong Galilea at nagpapalayas ng mga demonyo.

diwa, mga loko at kahit na ang mga kamalasan. Kaya saanman magpunta si Jesus, lumilitaw din ang Masama. At sa Bahay-dalanganin ito mismo nagsisimula.

Mabigat ang dating ng unang paghaharap na ito. Sa totoo'y hindi ito ang kauna-unahan: tingnan ang Mc 1:12. Magkakaroon ng iba pa hanggang sa araw na mapagkaisahan ng buong lipunang Judio na iligpit ang anak ng Diyos.

• 29. Nahahayag ang simpleng pagtitiwala ni Pedro. Tumulo'y sa bahay niya si Jesus at kasama niyang dumating ang kapayapaan at kalusugan. Itinuturo sa atin ni Jesus kung paano dadalawin ang mga maysakit. Anong bagay ang pinakanatural para sa sinumang galing sa misa? Puntahan at tingnan ang mga maysakit! Ang pagkalinga at pagmamahal sa ating mga kapatid na Kristiyano ang maghahatid sa kanila ng kabutihang loob ng Diyos.

• 35. Kilala na ng mga apostol ang Diyos mula pa sa kanilang pagkabata sa tinanggap nilang mga aral ng Biblia. Ngunit maaaring hindi pa nila nadidiskubre na nasa buhay nila mismo ang Diyos at nagdarasal sila sa kanya na parang nakikipag-usap sa isang di-kakilala. Mula nang sumama sila kay Jesus, agad nilang nauna-waan na may kung anong di pangkaraniwan sa kanya. Lubos na nakatawag-pansin sa kanila ang pagiging malapit niya sa Diyos. Ang malapit at matapat na pakikiisa niya sa kanyang Ama ang pinakaesktraordinaryong bagay na napansin nila sa kanyang mga gawi at kilos.

Sa pamumuhay nila sa piling ni Jesus, lalo nilang hahangaring mas *makilala ang Ama*, na medyo gaya ng pagkakilala ni Jesus sa kanya (Lc 11:1; Jn 14:8; 15:15).

Pagpapagaling sa ketongin*(Mt 8:2; Lc 5:12)*

• ⁴⁰Lumapit sa kanya ang isang may-ketong at nakiusap sa kanya: “Kung gusto mo, mapalilinis mo ako.” ⁴¹Nahabag si Jesus sa kanya, iniunat ang kanyang kamay, hinipo siya at sinabi: “Gusto ko, luminis ka!” ⁴²Nang oras ding iyon, iniwan ang lalaki ng kanyang ketong at luminis siya.

⁴³Ngunit mahigpit siyang pinagbilinan ni Jesus sa kanyang pag-alis, ⁴⁴sinabi niya: “Mag-ingat ka, huwag mo itong sabihin kaninuman, kundi pumunta ka sa pari para masuri ka niya at maialay alang-alang sa pagkalinis sa iyo ang handog na iniutos ni Moises upang magkaroon sila ng patunay.”

⁴⁵Ngunit pagkaalis ng tao, sinimulan niyang ipahayag ito kahit saan at ipamalita ang pangyayaring ito. Dahil dito,

hindi na lantarang makapasok sa bayan si Jesus kundi nanatili siya sa labas, sa mga ilang na lugar. Ngunit may dumarating pa rin sa kanya na kung saan-saan galing.

Pinagaling ni Jesus ang paralitiko sa kanyang kasalanan at karamdaman*(Mt 9:1; Lc 5:17)*

2 • ¹Pagkaraan ng ilang araw, pumasok siya sa Capernaum. Nang mabalitang nasa bahay siya, ²marami ang nagtipon doon kaya wala nang lugar kahit sa may pintuan. At ipinahayag niya ang Salita. ³May mga tao namang dumating at dinala sa kanya ang isang paralitiko, na buhat-buhat ng apat.

⁴At nang hindi sila makalapit kay Jesus dahil sa dami ng tao, inalis nila ang mga tisa ng terasang nasa ibabaw ng kinaroroonan ni Jesus at pagkabukas nila nito, inihugos nila ang paralitiko na nasa higaan.

LATAK NG LIPUNAN

• 40. Umalis si Jesus sa Capernaum para ipahayag ang Magandang Balita sa mga pamilyang nag-iisa at binabale-wala. Matatagpuan niya ang *mga ketongin* sa kanyang paglilibot. Hindi lamang grabeng sakit ang ketong na nagdulot dati ng mga sugat at impeksiyon kundi itinuring na nakakahawa pa rin ito. Kaya sa labas ng bayan dapat tumira ang mga ketongin. At itinuturing din ng lahat na parusa ito ng Diyos kaya naman sinasabi ng relihiyon ng mga Judio na *di-malinis* ang mga *ketongin*.

Sa ginawa ni Jesus, gumagaling at lumilinis ang laman at balat ng ketongin. Isa itong tunay na himala na mas importante pa kaysa pagpapababa sa lagnat ng biyenang ni Pedro. Ngunit higit pa rito ang nagagawang makamit ni Jesus: nakakaahon na ang ketongin mula sa pagiging “latak” ng lipunan. Mula ngayon, magiging katulad na siya ng iba pang mga tao at hindi na nila siya iiwasan ni lalayuan pagkakita pa lamang sa kanya. Parehong kikilalanin ng Batas ng Diyos at ng mga tao ang kanyang dignidad.

Hindi mananatiling mga salita lamang ang Magandang Balita kundi naghahatid ito ng pagbabago: mula ngayon, wala nang magiging mga latak ng lipunan.

Huwag itong sabihin kaninuman (tingnan ang 5:43; 7:36; 8:26). Sa pamamagitan ng mga materyal na pagpapala, inaanyahahan tayo ni Jesus na hanapin ang tunay na kayamanan (tingnan ang paliwanag sa Mt 9:35). Ngunit mas pinahahalagahan ng mga tao ang mga kababalaghan kaysa pagtanggap sa Magandang

Balita. Kaya inilalaan ni Jesus ang kanyang sarili para sa mga naghahanap sa Katotohanan. Nakikilala siya ng mga taong ito sa natatangi niyang klase ng pamumuhay at pagsasalita (Jn 4:48). At hindi nila masyadong pinapansin ang kanyang katanyagan at mga himala.

Ayaw ni Jesus na tawagin nila siyang *Anak ng Diyos* (1:24; 8:30) sapagkat maaaring bigyan ng iba’t ibang interpretasyon ang mga salitang ito. At wala isa man sa kanyang mga kapanahon ang makapagbibigay ng tunay na kahulugan dito. Ipahahayag lamang ng mga apostol si Jesus bilang *Anak ng Diyos* matapos maipakita ng kanyang kamatayan at pagkabuhay kung ano ang kahulugan nito (8:9; 15:39).

• 2.1 Sa himalang ito sa paralitikong pinatawad at pinagaling, tatlong sagot ang sabay na ibinibigay ni Jesus: sa taong may sakit, sa kanyang mga kaibigan at sa mga Pariseo.

Nang makita niya ang kanilang pananalig. Sila ang mga kaibigan ng paralitiko. Sila ang kumumbinsi sa kanilang kasamahan na kailangan niyang puntahan si Jesus. At ginantimpalaan ni Jesus ang kanilang pananalig.

Lumalabas na parang walang anumang ginawa ang paralitiko liban sa pagsang-ayon niyang magbiyahe. Kaagad-agad na sinasabi sa kanya ni Jesus: *Pinatawad na ang iyong mga kasalanan.* Kataka-takang pananalita! Paano mapatatawad ni Jesus ang mga kasalanan kung walang namamalayang pagkakamali ang tao, kayat hindi rin naman nagsisisi at naghihintay ng kapatawaran? Sa matagal na panahon ng kanyang

⁵Nang makita ni Jesus ang kanilang pananalig, sinabi niya sa paralitiko: “Anak! Pinatawad na ang iyong mga kasalanan.”

⁶May ilang guro ng Batas naman na nakaupo roon at inisip nila: ⁷“Ano itong sinasabi niya? Talagang iniinsulto niya ang Diyos. Sino ba ang may kapangyarihang magpatawad ng mga kasalanan? Di ba’t ang Diyos lamang?”

⁸At agad na nalaman ni Jesus sa kanyang espiritu na ganoon ang kanilang mga niloob na kaisipan. Kaya sinabi niya sa kanila: “Ano ang mga kaisipan ninyong ito? ⁹Ano ba ang mas madaling sabihin sa paralitiko: ‘Pinatawad na ang iyong mga kasalanan’ o ‘Tumayo ka, kunin ang iyong highaan at lumakad’? ¹⁰Dapat ninyong malaman na sa lupa ay may kapangyarihan ang Anak ng Tao na magpatawad ng kasalanan.”

At sinabi niya sa paralitiko: ¹¹“Iniuutos ko sa iyo: bumangon ka, dalhin mo ang

iyong highaan at umuwi.” ¹²At bumangon nga ang tao, agad na kinuha ang highaan at lumabas na nakikita ng lahat. Lubhang namangha ang lahat at nagpuri sila sa Diyos sa pagsasabing “Kailanma’y hindi pa kami nakakakita ng ganito.”

“Dumating ako para tawagin ang mga makasalanan”

(Mt 9:9; Lc 5:27)

• ¹³Muli siyang pumunta sa tabingdagat at lumapit din sa kanya ang lahat. Kaya nagturo siya sa kanila.

¹⁴Nakita naman niya sa paglalakad si Levi na anak ni Alfeo, na nakaupo sa singilan ng buwis at sinabi niya rito: “Sumunod ka sa akin.” At tumayo ito at sinundan siya.

¹⁵Habang nanunuluyan naman si Jesus sa bahay ni Levi, maraming tagasingil ng buwis at iba pang makasalanan ang nakisalo kay Jesus at sa kanyang mga alagad. Talaga ngang marami sila. ¹⁶Ngu-

pagkakasakit, tiyak na tinanong ng taong ito ang kanyang sarili kung bakit pinarurusahan siya ng Diyos (dahil naniniwala ang mga tao nang panahong iyon na parusa ng Diyos ang pagkakasakit).

Malamang na namamalayan din niya na may ilang kasalanan siya na kumokonsiyensya sa kanya. Kaya habang itinutulak siya ng kanyang mga kaibigan na maghanap ng lunas, maaaring pinapagdududa naman siya ng pangongonsiyensya niya na malayong magkaroon ng himala para sa kanya. Pero pagharap na pagharap pa lamang niya kay Jesus, tinitigan na siya nito at tiniyak na pinatawad na siya, na mas pinoproblema niya kaysa mismong sakit niya.

Sa mga Pariseo naman ang ikatlong sagot. Nang patawarin ni Jesus ang paralitiko, hindi nakita ng mga karaniwang tao kung gaano kaeskandaloso ang kanyang pananalita. Wala silang sapat na pormasyong panrelihiyon para agad na malaman na ang Diyos lamang ang makapagpatawad. At ang mga Pariseo at mga guro ng Batas ang naeeskandaloso. Makatwiran ang paggingitngit nila dahil hindi pa nila naiintindihan ni ng iba ni ng mga alagad ni Jesus na si Jesus ang tunay na Anak ng Diyos. Pinatatahimik naman sila ni Jesus: “Kung nakapaghahatid ako ng kalusugan gaya ng Diyos, bakit hindi ako makapagpatawad gaya ng Diyos?”

Nililigalig ni Jesus ang mga nagtatanong sa sarili kung sino siya. O mas maliwanag na ipinakikita niya na siya lamang ang makapagpapagaling sa buong pagkatao, katawan at kaluluwa.

KAPATAWARAN NG MGA KASALANAN

Nagpapatawad ng mga kasalanan si Jesus.

Huwag nating ipagkamali ang mga panlabas na pagkakamali na hindi naman laging kasalanan sa tunay na kasalananang nasa masasamang intensyon. Laging nauuwi ang kasalanan sa pagtataksil natin sa ating mga komitment o pagbale-wala sa pagtawag ng Diyos at sa ating konsiyensya. Kaya naman hindi nabibili ng mga pagpepenitensya o mga gawaing relihiyoso ang kapatawaran ng mga kasalanan. Ang importante ay pagbabalik sa Diyos nang may kapakumbabaan na nananalig sa kanyang awa.

Mapalad ang taong ito na binigyang-katiyakan ng titig at mga salita ni Jesus na pinatawad na siya! Ang Diyos ang nabubuhay at nagmamahal at kailangang makatagpo natin siya para maging totoo ang kapatawaran – ang pagtatagpo ng ating mga mata sa kanyang mga mata. Dahil dito kaya kinailangang maging tao ang Diyos – nagpapatawad ng mga kasalanan si Jesus dahil siya ay *anak ng tao* (Jn 5:27) at mula sa kanya natin tinatanggap ang kapatawaran ng Diyos at ng tao sa loob ng pamayanang Kristiyano.

MGA PUBLIKANO; MGA GURO NG BATAS

• ¹³Para makapasok sa pamilya ng Diyos, kailangan tayong gumamit ng ilang pamamaraan na maaari ngang mahirap pero madali naman nating maabot. Hindi halatang-halata ang pagbabagong ito, hindi gaya ng lantarang pakikilahok sa mga debosyon

nit may mga guro ng Batas namang sumusunod sa kanya. Nang makita nila na nasa hapag siya kasama ng mga makasalanan at maniningil ng buwis, sinabi nila sa kanyang mga alagad: “Ano! kumakain siyang kasama ng mga makasalanan at maniningil ng buwis?”

¹⁷ Nang marinig ito ni Jesus, sinabi niya sa kanila: “Hindi ang malulusog ang nangangailangan ng doktor kundi ang mga maysakit! Hindi ako pumarito para tawagin ang mabubuti kundi ang mga makasalanan.”

Bagong alak sa bagong sisidlan

(Mt 9:14; Lc 5:33)

• ¹⁸ At minsa’y nag-aayuno ang mga alagad ni Juan at ang mga Pariseo. Kaya may lumapit sa kanya at nagtanong: “May araw ng ayuno ang mga alagad ni Juan at ang mga alagad ng mga Pariseo, at wala ba namang pag-aayuno ang iyong mga alagad?”

pero mas mahalaga. Una, dapat nating palayain ang ating sarili sa negatibong pala-palagay na nag-uuri sa mga tao. Tigilan na natin ang paghahati-hati ng mga tao sa mabuti o masama, sa puwede nating batiin o hindi, sa dapat nating mahalina at tulungan o hindi. Alamin natin na hindi namumuhi ang Diyos sa mayayaman o sa mga walang pinag-aralan, o sa mga nasa kanan o nasa kaliwa. Sapagkat ang kaligtasan ng lahat ang tinitingnan ng maawaing plano ng Diyos.

Nagsasalita ang Ebanghelyo tungkol sa mga publikano o maniningil ng buwis na naninilbihan sa kapangyarihang banyaga. Nasa ilalim noon ng Imperyo ng Roma ang bansa ni Jesus at ang mga maniningil ng buwis nama’y mga Judiong nagtrabaho para sa mga dayuhan.

Traydor ang tingin sa kanila ng mga makabayan, alam naman ng mga tao na pinupuno nila ang kanilang mga bulsa; maging ang mga pulubi ay ayaw tumanggap ng limos mula sa mga publikano. Ngunit hindi nga sila pinuri ni Jesus ni kinondena pero pumili siya ng isa sa kanila, si Levi-Mateo, na maging isa sa kanyang mga apostol na tunay na makabayan ang karamihan.

Para namang mga katekista o mga titser sa relihiyon ang *mga guro ng Batas*. Sila ang mga dalubhasa sa relihiyon at hinahangaan nila ang aral ni Jesus pero hindi nila itinuturing na mga kapatid ang mga publikano at iba pang *mga makasalanan* (na ibig sabihin’y mga taong hindi tumutupad sa mga alituntunin ng relihiyon).

¹⁹ Sinagot sila ni Jesus: “Puwede bang mag-ayuno ang mga abay sa kasalan kapag kasama pa nila ang nobyo?” ²⁰ Daring ang panahon na kukunin sa kanila ang nobyo; sa araw na iyon sila mag-aayuno.

²¹ Walang nagtatagpi ng piraso ng bagong tela sa lumang damit. Kung gagawin mo ito, hihilahin ng tagpi ang damit, ng bago ang luma at lalo pang lalaki ang punit. ²² At hindi ka rin naman maglalagay ng bagong alak sa mga lumang sisidlan. Kung gagawin mo ito, papuputukin ng alak ang mga sisidlan at masisira ang alak pati na ang mga sisidlan. Sa bagong sisidlan ang bagong alak!”

(Mt 12:1; Lc 6:1)

• ²³ Naglakad si Jesus sa mga taniman ng trigo minsang Araw ng Pahinga. At habang naglalakad ang kanyang mga alagad, sinimulan nilang alisin sa uhay ang

Isa pa sigurong pangalan ni apostol Mateo ang *Levi* (Mt 9:9).

• 18. Maraming taong relihiyoso ang nakikiisa kay Jesus. Ganoon na lamang sana ang kagustuhan nilang muli niyang papag-alabin ang pananampalataya ng kanilang bansa! Ngunit hindi naramdaman ni Jesus na pangunahin niyang gawain ang muling pag-oorganisa sa pagsamba at pagpaparami ng mga debosyon.

• 23. *Nag-aayuno ang mga Pariseo*. Isang tanda ng pagpapakasakit at pagsisisi ang pag-aayuno. Sinusuportahan nito ang mga pagsamo sa Diyos na dumating na siya at palayain ang kanyang bayan. Ngunit dumarating nga mismo ang Diyos kay Jesus: mas bagay ang kagalakan at pagdiriwang kaysa pag-aayuno.

Ipinahayag ng mga propeta ang *pakikipagkasalan ng Diyos* sa kanyang bayan pag dating niya para dalawin tayo (Is 62:4-5). Kaya sa pagpapakilala niya bilang *nobyong* sa pagkakataong ito, sinasabi ni Jesus kung sino siyang talaga.

Ano naman ang *bagong alak*? Ito siyempre ang Ebanghelyo at ang “pagkalasing” sa Espiritu Santo na naghahatid sa mga alagad sa lahat ng klase ng kahibangan para maipaliwanag ang pagmamahal ng Ama at ang kalayaang kanilang nakamit. Para maintindihan ito, basahin natin ang *Mga Gawa ng Mga Apostol* at ang buhay ng mga santo, ng mga

mga butil, at kinain iyon. ²⁴At sinabi kay Jesus ng mga Pariseo: “Tingnan mo ang ginagawa nila sa Araw ng Pahinga. Hindi ito ipinahihintulot.”

²⁵Ngunit sumagot si Jesus: “Hindi ba ninyo nabasa kailanman ang ginawa ni David nang nangangailangan siya at nagugutom – siya at ang kanyang mga kasama? ²⁶Pumasok siya sa bahay ng Diyos nang si Abiatar ang Punong-pari, at kinain ang tinapay na inihain para sa Diyos gayong bawal ito kaninuman liban sa mga pari, at binigyan pa niya pati na ang kanyang mga kasama.” ²⁷At sinabi pa sa kanila ni Jesus: “Dahil sa tao kaya ginawa ang Araw ng Pahinga ngunit hindi ang tao dahil sa Araw ng Pahinga. ²⁸Kung gayon, ang Anak ng Tao ang Panginoon kahit na ng Araw ng Pahinga.”

Pagpapagaling sa taong di maigalaw ang kamay

(Lc 6:6; Mt 12:9; Lc 14:1)

3 • ¹Muling pumasok si Jesus sa sinagoga, at naroon ang isang lalaki na hindi maigalaw ang kamay, at may-

tunay na santo siyempre, at hindi mga santong huwad na “mukhang-Biyernes-Santo.”

Mga lumang sisidlan: Ang mga bulag na nagtatanggol sa mga gawi ng kanilang mga ninuno, ang mga takot sa makabagong daigdig, ang mga di nangangahas alamin ang mga sanhi kung bakit napapasama ang mga bagay sa takot na baka magkaroon ng masyadong pagbabago, ang mga walang kakayahang magkaroon ng mga bagong idea.

Karaniwan lamang na pumitas ng prutas o trigo ang mga nagdaraan kapag nagugutom. Ngunit naeskandalo ang mga Pariseo dahil ginawa ito ng mga alagad ni Jesus sa Araw ng Pahinga, sa araw na bawal ang anumang paggawa.

Dahil sa tao kaya ginawa ang Araw ng Pahinga. Walang anumang batas, gaano man kasagrado, ang maitatadhana sa paraang ang tao naman ang masisiil.

Ang Anak ng Tao ang Panginoon kahit na ng Araw ng Pahinga. Para sa mga Judio, ang pagtupad sa Araw ng Pahinga ang haligi ng kaayusang itinatatag ng Diyos. Sino ba si Jesus sa palagay niya?

ANG PAGSULONG NG TAO AT ANG ARAW NG PAHINGA

• **3.1** May ilang nagtatanong kung interesado ba si Jesus sa pangmateryal na pagsulong (kapakanan) ng

roon ding gustong magsumbong tungkol kay Jesus. ²Kaya nagmasid sila at baka pagalingin siya ni Jesus sa Araw ng Pahinga.

³At sinabi naman niya sa taong hindi maigalaw ang kamay: “Tumindig ka sa gitna.” ⁴At saka niya sila tinanong: “Ano ang ipinahihintulot sa Araw ng Pahinga, gumawa ng mabuti o gumawa ng masama, magligtas ng buhay o pumatay?” At di sila umimik.

⁵Nalungkot si Jesus dahil sa katigasan ng kanilang puso kaya galit niyang tiningnan silang lahat, at sinabi sa lalaki: “Lunat mo ang iyong kamay.” Iniunat nga ng tao ang kamay at gumaling ito.

⁶Pagkalabas ng mga Pariseo, nakipagtipon sila sa mga kakampi ni Herodes para masiraan nila siya.

(Mt 12:15; Lc 6:17)

⁷Kaya lumayo si Jesus na kasama ang kanyang mga alagad papunta sa dagat. Maraming taga-Galilea ang sumunod sa kanya.

mga tao o sa kanilang espirituwal na pag-unlad lamang. Ang totoo’y imposibleng paghiwalayin ang isa’t isa.

Walang anumang planong iniwan si Jesus para pabutihin ang ekonomiya, sistema ng edukasyon o ang organisasyon ng lipunan pero sa bagay na ito, gaya ng marami pang iba, inaatake niya ang mga negatibong palagay na humahadlang sa atin para maiangat ang ating mga kapatid. Mahalaga ito sa kanya at mas mainam na paraan ng pagpapalaya sa tao kaysa mga panlabas na pagbabago na hindi naman tinatanggap ng mga tao.

Nasa kamay nga ng mga tao ang kakayahan at mga kailangang paraan para pabutihin ang kanilang kalagayan pero mali ang paggamit nila sa mga ito dahil nananatili silang bilanggo ng mga simulain o mga institusyong itinuturing na sagrado; at bilang pagrespeto sa mga ito, tahimik nilang tinatanggap na mamatay ang kalahati ng mundo.

Ipinagbabawal ng batas-Judio ang lahat ng paggawa sa *Sabbat (Araw ng Pahinga)* dahil iyon ang araw na nakabukod at nakatalaga para sa loob ng sanlinggo. Pero labis na binigyang-diin ng mga Judio ang batas na ito sa lalong pagdami ng mga pagbabawal sa mga sali’t salinlahi, hanggang sa ipagbawal nila sa araw na ito maging ang pagsisindi ng apoy o maglakad nang higit

Mayroon din namang mga taong galing sa Judea ⁸ at Jerusalem, at sa Idumea at sa kabilang ibayo ng Jordan, at sa Tiro at Sidon. Maraming-marami ang nagpunta sa kanya nang mabalitaan nila ang lahat niyang ginagawa.

⁹ Kaya tinagubilinan niya ang kanyang mga alagad na ihanda ang isang bangka para sa kanya dahil maraming tao, at baka nila siya maipit. ¹⁰ Marami na siyang pinagaling kaya pilit siyang inaabot ng lahat ng may karamdaman para mahipo siya. ¹¹ Sinusugod siya ng mga inaalihan ng maruruming espiritu pagkakita sa kanya at pasigaw nilang sinasabi: “Ikaw ang Anak ng Diyos.” ¹² Ngunit tinagubilinan niya silang huwag siyang ibunyag.

Ang Labindalawang apostol ni Jesus

(Mt 10:1; Lc 6:12)

• ¹³ At umakyat si Jesus sa burol at tinawag ang mga gusto niya. At lumapit sila sa kanya.

sa 1,000 hakbang o mamitas ng trigo o ihanap ng lunas ang isang maysakit.

Tiningnan niya sila na nagagalit at nalulungkot. Dahil gusto ng Diyos na magbigay-buhay. At nagkaisa naman laban kay Jesus ang mga Pariseo at ang mga kakampi ni Herodes kahit na magkaaway sila at kabilang sa magkalabang partido, sapagkat hindi makabubuti para sa kanila ang ginagawang paggising ni Jesus sa mga tao mula sa kanilang pagsasawalang-kibo.

ANG LABINDALAWA

• 13. Tingnan ang paliwanag sa Mateo 10:1. Sa isang dako ay ang di mabilang na mga naghihirap na naghahanap ng ginhawa, at sa kabila nama'y ang grupo ng *Labindalawa* na tinatawag ni Jesus na kasama niyang maging mga tagapaglingkod ng Kaharian ng Diyos.

Ano ang alam natin sa labindalawang ito na magiging mga tagapagbalita ni Jesus, mga haligi ng Iglesya, mga guro ng pananampalataya? Mga mangingisda ang nasa sentro ng grupo at kasama nila ang isang maniningil ng buwis, si Mateo; ang isang guro ng Batas, si Bartolome; at iba pa na ang tanging alam nati'y pinili sila ni Jesus mula sa mga taumbayan.

Dumating siya para iligtas ang lahat pero sa mga dukha magsisimula ang kanyang gawain. Hindi naman sa mas tinangkilil ni Jesus ang mga dukha kaysa mayayaman ngunit gaya ng sinumang tao, kailangan niyang ilagay ang kanyang sarili sa isang kapaligiran at grupong panlipunan.

¹⁴ Sa gayon niya hinirang ang Labindalawa (na tinawag din niyang Mga Apostol) upang makasama niya at maipadala sila para mangaral ¹⁵ at magkaroon ng kapangyarihan para palayasin ang mga demonyo.

¹⁶ Kaya itinalaga niya ang Labindalawa at tinawag na Pedro si Simon, ¹⁷ at si Jaime na anak ni Zebedeo, at ang kapatid nitong si Juan, at tinawag niya silang Boanerges, na ang ibig sabihi'y “Sina-Parang-Kulog”; ¹⁸ at saka si Andres, at si Felipe, si Bartolome, si Mateo, si Tomas, si Jaimeng anak ni Alfeo, at si Tadeo, ¹⁹ si Simong Kananeo, at si Judas Iskariote na magkakanulo sa kanya.

Kasalanan laban sa Espiritu Santo

(Mt 12:24; Lc 11:15; Mt 9:34)

• ²⁰ Pagkauwi ni Jesus, nagsidating ang mga tao kayat hindi na sila nakakain. ²¹ Nang mabalitaan ito ng kanyang mga kamag-anak, lumabas sila para hulihin

Bilang anak ng karpintero, lumaki siya sa piling ng karaniwan at hamak na mga tao. At isa pa'y gumawa si Jesus ng isang mahalagang desisyon nang labingwalo o dalawampung taon siya: pinili niya na manatiling manggagawa kaysa pumasok sa paaralan ng mga guro ng Batas. Sapagkat bukas para sa lahat ang ganitong mga paaralang panrelihiyon.

Maaari sanang sinimulan ni Jesus ang kanyang pangangaral taglay ang titulo ng isang guro at tiyak na makakatagpo siya ng kanyang mga katulong sa mga tapat na mga guro ng Batas o sa mga pari o mga Pariseong may mabuting kalooban. Pero hindi, mas ginusto niyang turuan ang sarili sa pagtatrabaho sa kanyang mga kamay nang walang ibang pag-aaral sa relihiyon kundi ang mga pambibliang pagtitipon sa sinagoga, nang walang ibang libro kundi ang aklat ng buhay. Kaya pagdating ng panahon, sa mga karaniwang tao niya matatagpuan ang kanyang mga apostol, mga lalaking simple pero responsable.

Pinakikinggan natin si Jesus pero hindi pa rin tayo makakilos dahil mga duwag tayo. Takot tayo sa maaaring sabihin sa atin kung gagawin natin ang ganito o gayong bagay. At hindi nga mawawalan ng mga pintas kapag pinangatawanan ninuman ang tawag ni Jesus. Ganito rin ang nangyari sa mga apostol. Ano ba ang kanilang napasukan?

• 20. *Nababaliw siya.* Ganito ang akala sa mga apostol ng marami sa kanilang mga kasamahan, at ganito rin ang inisip ng mga kamag-anak ni Jesus tungkol sa kanya. Maaaring kinumbinsi ng mga kapatid

siya. Sinasabi nga nilang “Nababaliw siya.”

²² May dumating namang mga guro ng Batas na galing sa Jerusalem, at sinabi nila: “Sumasakanya si Beelzebul at sa tulong ng pinuno ng mga demonyo siya nagpapalayas sa mga ito.”

²³ Tinawag sila ni Jesus at nagsalita sa talinhaga: “Puwede bang Satanas ang magpalayas sa Satanas?” ²⁴ Kung may pagkakahati-hati ang isang kaharian, hindi na makatatayo ang kahariang iyon.

²⁵ At kung may sambahayang nagkakahati-hati, hindi na makatatayo ang sambahayang iyon. ²⁶ At kung si Satanas ang lumalaban sa kanyang sarili at nagkakahati-hati, hindi na siya makatatayo kundi malapit na ang wakas niya. ²⁷ Walang makapapasok sa bahay ni Malakas at makaaagaw sa lahat niyang mga gamit kung hindi muna itatali si Malakas. Saka lamang niya masasaid ang lahat ng ariarian nito.

²⁸ Sinasabi ko sa inyo: patatawarin ang

mga anak ng tao sa lahat – sa kanilang mga kasalanan at pati sa kanilang mga paglailait sa Diyos kahit na marami man ang mga paglailait nila sa Diyos. ²⁹ Ngunit kung may magsalita laban sa Espiritu Santo, kailanma’y di siya mapapatawad; kasalananang walang hanggan ang nasa kanya.”

³⁰ Ang pagsasabi nilang may masamang espiritu siya ang tinutukoy ni Jesus.

Ang tunay na pamilya ni Jesus

(Mt 12:46; Lc 8:19)

• ³¹ Dumating naman ang kanyang ina at ang kanyang mga kapatid; nakatayo sila sa labas at ipinatawag siya. ³² Nakaupo si Jesus at napapaligiran ng mga tao nang may magsabi sa kanya: “Nasa labas ang iyong ina at mga kapatid; hinahanap ka nila.” ³³ At sinabi ni Jesus sa kanila: “Sino ang aking ina at mga kapatid?”

³⁴ At pagtingin niya sa mga nakaupo sa paligid niya ay kanyang sinabi: “Narito ang aking ina at mga kapatid. ³⁵ Kapatid

niyang ito o mga kamag-anak (Mc 3:31) na samahan sila ni Maria sa kanya sa pag-aakalang tutulongan niya sila sa paghikayat sa kanyang anak.

Sumasakanya si Beelzebul. Higit sa mga pagpapagaling, ang pagpapalayas sa mga demonyo (eksorsismo) ang nakaligalig sa mga Pariseo at mga guro ng Batas. Sila ang mga may kapangyarihan pagdating sa mga bagay na may kinalaman sa relihiyon, at naglakbay sila mula Jerusalem para makita nang malapitan si Jesus.

Buhos na buhos ang mga Judio sa panahon ni Jesus sa paniniwala sa mga demonyo. Nakikita nila ang mga ito sa lahat ng dako at kadalasa’y itinuturing nilang sinasapian ng demonyo ang mga maysakit. Hindi pinoproblema ni Jesus kung alin ang pagsapi ng demonyo at alin ang karamdaman: sa totoo’y nasa likod ng lahat ng paghihirap ng tao ang demonyo.

Beelzebul, pangalan ito ng isang antigong diyus-diyusan at isa ito sa mga pangalang ginagamit ng mga Judio para sa demonyo.

Makapapasok sa bahay ni Malakas. Ang demonyo si Malakas, at ang taong sinasapian ang kanyang bahay. At pag-alis ng kanyang biktima mula sa kanyang kapangyarihan ang “pagsaid sa kanyang ariarian”.

Patatawarin pati sa kanilang mga paglailait sa Diyos, at idinadagdag naman ni Mateo: “At kung may magsalita laban sa Anak ng Tao, mapapatawad siya” (Mateo 12:32).

Payag si Jesus na tuligsain ng mga hindi naka-

kaintindi sa kanya. Maraming Judio na may mabuting kalooban ang hindi nakakaunawa kay Jesus at naeskandalo sa hindi nila nauunawaan. Mapapatawad ito pero ibang usapan na ang tawaging masama ang lantarang mabuti.

Ang *paglailait* (o paglapastangan) sa Espiritu Santo ay pagpapasamasamang-espiritu sa isang gawang kitang-kita nang mabuti. Nagkakasala sa Espiritu Santo ang mga tahasang nagpapalitaw na dahil sa masasamang intensyon ang mabuting gawa ng iba o ng Iglesya, o ng mga nasa ibang partido.

Nasa mas mabuti pang sitwasyon ang kumikilala sa katotohanan at hindi sa Diyos kaysa nagsasabi ngang naniniwala siya sa Diyos pero hindi naman kumikilala sa katotohanan.

Tungkol sa pagpapalayas sa mga demonyo, may isang kongklusyon namang inilalahad si Jesus: *Dumating na sa inyo ang Kaharian ng Diyos.* Sa totoo’y sa araw-araw napagwawagian ang tagumpay laban kay Satanas. Kailangan ngang ipakita ng mga miyembro ng Iglesya na kung nasaan sila, unti-unting nawawala ang paghahari ng Masama at nababawasan ang mga negatibong palagay, kasamaan, kawalang-katarungan at pagkaalipin.

MGA KAPATID NI JESUS

• ³¹ Nawalan ng mga kamag-anak si Jesus pero nakatagpo naman siya ng mga tunay na kapatid. Sa pagtatalaga natin ng ating sarili sa gawa ng Diyos, may nakakatagpo tayong mga bagong kapatid at isang ina,

kong lalaki at kapatid na babae at ina rin ang sumusunod sa kalooban ng Diyos.”

Lumabas ang manghahasik para maghasik
(Mt 13:1; Lc 8:4)

4 • ¹Muli siyang nagsimulang magturo sa tabing-dagat at marami ang nagkatipon sa kanya. Kaya sumakay siya sa bangka at nauupo. Nasa dagat siya at nasa tabing-dagat naman ang lahat. ²At marami siyang itinuro sa kanila sa tulong ng mga talinhaga. Sinabi niya sa kanila sa kanyang pagtuturo:

³“Makinig kayo! Lumabas ang manghahasik para maghasik. ⁴Sa kanyang paghahasik, may butong nahulog sa tabi ng daan. Dumating ang mga ibon at ki-

nain ang mga iyon. ⁵Nahulog naman ang ibang buto sa batuhan at mababaw ang lupa roon. Madaling tumubo ang mga buto dahil hindi malalim ang lupa. ⁶Ngunit pagsikat ng araw, nasunog ito sa init at sapagkat walang ugat, natuyo ito. ⁷Nahulog ang iba pang buto sa mga tinikan. At nang lumago ang mga tinik, sinikil ng mga ito ang halaman at hindi namunga. ⁸Nahulog naman ang iba sa matabang lupa at namunga sa paglaki at paglago. May nagbunga ng tatlumpu, animnapu ang iba at sandaan ang iba pa.”

⁹At idinagdag ni Jesus: “Makinig ang may tainga!”

¹⁰Nang wala na ang mga tao, tinanong siya ng mga nakapalibot sa kanya, na

si Maria na siyang tinutukoy ng Ebanghelyo sa pagsasabing “Mapalad ka na naniniwalang matutupad ang mga pangako ng Diyos.” Hindi naman sinasabi ni Jesus, “Siya ang aking Ama,” dahil iisa lamang ang Ama at siya ay nasa langit.

Hindi kailanman nag-alinlangan ang Iglesya na birhen si Maria at si Jesus ang kaisa-isahan niyang anak gaya ng pagiging Bugtong na Anak nito ng Ama (tingnan ang paliwanag sa Lc 1:26). Bakit naman sinasabi rito ang *kanyang mga kapatid*?

Una, *kapatid* ang tawag sa sinumang kamag-anak sa wikang Hebreo (tingnan Gen 14:14). Tingnan ang Juan 19:25 na may binabanggit na Maria na kapatid ni Mariang ina ni Jesus. Kung talaga ngang magkapatid sila, hindi sila magkakaroon ng parehong pangalan. Ang Mariang ito ang ina nina Jaime at Josef (Mc 15:47; Mt 27:56) na tinatawag namang *mga kapatid ni Jesus* (Mc 6:3).

Para maiwasan ang pagkalito, gumagamit ang mga Judio ng mas malinaw na mga salita. Kung talagang mga tunay na kapatid na mga anak ni Maria ang gustong tukuyin dito, ganito sana ang sasabihin ng Ebanghelyo sa pagbanggit sa kanila kasama ni Maria: “Nasa labas ang iyong ina at ang mga anak ng iyong ina.” Ito lamang ang tanging tamang paraan para maipahayag ito sa panahong iyon.

At alalahanin din natin na sa simula ng Iglesya, sa panahon ng pagsulat sa mga Ebanghelyo, may isang grupong malaki ang impluwensiya na binubuo ng mga kamag-anak ni Jesus at mga kababayan niyang taga-Nazaret. Tinatawag silang “Mga Kapatid ng Panginoon” at isa sa kanila si Jaime na naging obispo ng pamayanan sa Jerusalem. Walang sinasabi ang Ebanghelyo tungkol sa grupong ito liban sa paglalahad na huli silang naniwala kay Jesus kahit na nga maraming taong nabuhay si Jesus sa piling nila (Mc 3:21; Jn 7:3-5). Ngunit kapag sila o isa sa kanila ang tinutukoy ng Ebanghelyo, tinatawag sila sa pangalang ibinigay sa kanila ng pamayanang Kristiyano: “mga kapatid ng Panginoon” o “si kuwang kapatid ni Jesus”.

• **4.1** Tingnan ang paliwanag sa Mateo 13:1 at Lucas 8:9.

Sino ba si Jesus? Pagkatapos makaakit ng napakaraming tao sa kanya, ano ngayon ang gagawin niya sa kanila? Hindi magiging lider ng isang kilusang rebolusyonaryo si Jesus o tagapagtatag kaya ng bagong relihiyon. Siya ang magiging *Tagapaghasik* ng kaharian ng Diyos.

Nangunguna ang talinhaga ng manghahasik sa iba pang nasa Ebanghelyo. Dito sinasabi ni Jesus kung para saan siya dumating: para ipahayag at simulan ang isang ganap na pagbabago sa kasaysayan ng daigdig: Nasa atin na nga ang Kaharian ng Diyos.

Pinag-uusapan ng mga Judio ang *Kaharian ng Diyos* tulad ng pag-uusap natin sa mundo ng katarungan at kapayapaan. Nang makita nila na nasa napakaselang panahon ang kanilang bansa, lalong tumibay ang paniwala ng mga Judio noong panahon ni Jesus na darating ang kahariang ito ng Diyos bilang isang marahas na rebolusyon o kaya’y kagila-gilalas na pagkilos ng Diyos para puksain ang mga maniniil at parusahan ang lahat ng mapagsamantala.

Totoo ngang darating ang mundo ng katarungan at kapayapaan. Nasa piling na nga natin ito mula pa nang dumating si Kristo pero pagkaraan ng dalawampung dantaon, hanggang sa pagkakahasik pa rin lamang ito.

May nabubuhay nang mahiwaga sa kaibuturan ng sangkatauhan, may isinasalin, may tumutubo hanggang mawasak ng binhi ang matigas na lupa.

Mabisa at mabunga ang Salita. Ang kaharian ng Diyos ay binubuo ng maraming bagay na sumibol mula sa mga aral ni Kristo, halimbawa’y ang buhay ng mga santo, ang katesismong itinuro sa atin ng Iglesya. Naaalaala rin natin ang maraming institusyong Kristiyano ng nagdaang panahon, na bunga ng pananampalataya at madaling batikusin ngayon ngunit nakatulong naman ang mga ito para sa isang daigdig na mas mabuti. Sa Ebanghelyo rin nagmumula ang diwa ng pagkakaisa, katarungan at kapayapaan na yumayanig sa mundo. Dito rin nagmumula ang ating

kasama ng Labindalawa tungkol sa mga talinhaga: “Bakit sa pamamagitan ng mga talinhaga ka nagsasalita sa kanila?”

• ¹¹ At sinabi sa kanila ni Jesus: “Sa inyo ipinagkakaloob ang lihim ng kaharian ng Langit ngunit sa mga iyon na nasa labas, ang lahat ay sumasapit gaya ng talinhaga. ¹² *Kaya tumitingin sila pero di nakakakita; nakaririnig pero di nakauunawa kaya naman di sila nagbabalik-loob at di pinatatawad.*”

• ¹³ At sinabi ni Jesus sa kanila: “Hindi ninyo nauunawaan ang talinhagang ito, kayat paano ninyo mauunawaan ang iba pa?”

pagtitiwala na hindi tayo ganap na nakasandal sa kalikasan, na hindi tayo mga taong nasa ilalim ng bulag na kapalaran kundi mga taong tinawag na itayo ang ating buhay sa pagpapala ng Diyos. Gayundin naman sa pamamagitan ng Ebanghelyo naiintindihan ang sarili nating dangal at tinitiyak sa atin na may kabuluhan ang kasaysayan at dapat nating mapagtagumpayan ang anumang hadlang tungo sa pagkakapatiran ng lahat.

Nagsimula ang lahat ng ito sa mga salita ni Jesus pero kailangang “mahinog” ang mga ito sa puso ng mabubuting tao. Kaya binibigyang-diin ni Jesus kung paano patutuluyin ng mga tao ang Salita ng Diyos sa buhay nila.

• 11. May *hiwaga* tungkol sa Kaharian ng Diyos. Marami ang hindi nakakaunawa kung paano pinamamahalaan ng Diyos ang ating buhay at mga pangyayari sa daigdig. Ngunit matapos maibigay sa lahat ang talinhaga, tuturuan naman ni Jesus ang kanyang mga alagad sa pamamagitan ng paggawa at mga karanasan ng pangkaraniwang buhay-apostol nila at ibubunyag sa kanila kung paano “tumutubo” ang Kaharian sa pamamagitan ng Krus.

Para sa *mga nasa labas* (1 Cor 5:12) na hindi kaisa sa pananampalataya at buhay ng pamayanang Kristiyano, nananatiling isang koleksyon lamang ng magagandang kuwento ang Ebanghelyo.

Ang *lahat ay sumasapit gaya ng talinhaga*. Ang mga nasa labas ay nabubuhay sa daigdig ng mga katotohanang di-ganap at buo. Hindi nila nakikita na ang mga katotohanang ito’y nababatay sa iba pang katotohanan. At dahil hindi nila kilala ang kanilang mga sarili, hindi rin nila makita nang malinaw ang mga pamamaraan ng Diyos. Sa litong daigdig na ito na kanilang ginagalawan, sa paggamit lamang ng mga natatagong katotohanan at nakalilitong mga aksyon (Is 29:14) sila matuturuan ng Diyos. Pagkarinig nila sa

¹⁴ Ang Salita ang inihahasik ng manghahasik. ¹⁵ Ang mga nasa tabi ng daan ay ang mga nahasikan ng Salita, na pagkarinig nila sa Salita ay agad na dumating ang Masama at inagaw ang nahasik sa kanila.

¹⁶ Gayundin ang nahasik sa batuhan. Pagkarinig nila sa Salita, kaagad nila itong tinanggap nang buong kasiyahan. ¹⁷ Ngunit hindi ito nag-ugat sa kanilang kalooban at panandalian lamang. Kapag nagkaroon ng pagsubok at pag-uusig dahil sa Salita, agad-agad silang natitisod.

¹⁸ May iba pang nahasik sa mga tinikan. Ang mga ito ang nakarinig sa Salita. ¹⁹ Ngunit pinapasok ang mga ito ng mga

mga talinhaga ni Jesus, may makukuha silang tilamsik ng katotohanan sa mga ito na makatutulong sa kanila. Ngunit hindi deretsahang ibinibigay ni Jesus sa kanila ang malinaw na kahulugan ng mga ito dahil wala naman itong silbi sa kanila: *ang lahat ay sumasapit gaya ng talinhaga*.

Sa totoo’y maraming pamayanang Kristiyano ang hindi nakakaunawa sa tunay na kahulugan ng mga salita ni Jesus:

– ang ilan dahil namimili sila ng mga talata sa Ebanghelyo, at lagi namang iyon at iyon para mapangatwiran ang sarili nilang mga idea. Ayaw nila talagang makinig;

– ang iba nama’y mga praktikal na bagay ang hinaharap: na maging mas mapagbigay sana sila, mas pasensyoso... at hindi nila nakikita na gustong ipakita sa kanila ni Jesus ang isang pananaw sa mundo at sa Iglesya na mas malawak kaysa kanila.

• 13. Tingnan ang paliwanag sa Mateo 13:18.

Sa talinhaga ng manghahasik, ipinapanukala ni Jesus ang isang pananaw sa Kaharian ng Diyos na ganap na naiiba sa lahat. Isa itong bagong katotohanan na sumisibol sa puso ng mga tumanggap sa salita ng Diyos: ang pagbabagong-loob para sa katotohanan at pagtitiyaga sa kabutihan.

Maaaring salita ng Ebanghelyo ang *binhi* pero mga binhi rin ang mga payo na natatanggap natin at ang mga panukala ng ating konsiyensya. Kung minsa’y para bang walang gaanong lakas ang Ebanghelyo para baguhin ang buhay. Ngunit bakit naman natin tinapakan ang napakaraming binhing dinala ng hangin sa atin? Depende sa atin ang lahat.

Sinasabi sa atin ni Jesus ang tungkol sa *tatlumpu o sandaang* ibinubunga: binabago ng salitang dinidinig ang ating buhay at binibigyan ng bisa ang mga pagsisikap nating iligtas ang mundo. May makapagsasabi ba kung ano ang puwede para sa taong malaya at pinalaya?

makamundong kabalisahan, ng panda-raya ng kayamanan at ng iba pang mga pagnanasa. Sinikil ng mga ito ang Salita at hindi na nakapagbunga.

²⁰ Ang mga buto namang nahasik sa matabang lupa ay ang mga nakarinig sa Salita at isinasagawa ito. At nagbunga sila ng sandaan, animnapu o tatlumpu.”

Talinhaga ng ilaw at ng sukatan

(Mt 10:26; Lc 8:16)

• ²¹ At sinabi niya sa kanila: “Dumaring ba ang ilaw para takpan ng salop o para ilagay sa ilalim ng higaan? Hindi! Inilalagay ito sa patungan! ²² Walang nalilihim na di nabubunyag at walang tinatapan na di malalantad. ²³ Makinig ang may tainga!”

²⁴ At sinabi niya sa kanila: “Isip-isipin ninyo ang inyong naririnig. Sa sukatang ginamit ninyo, susukatin ang para sa inyo at higit pa ang ibibigay sa inyo. ²⁵ Bibigyan pa nga ang meron na ngunit ang wala ay aagawain pa ng anumang nasa kanya.”

Kusang tumutubo ang binhi

• ²⁶ At sinabi niya: “Maihahambing ang kaharian ng Diyos sa paghahasik ng isang tao ng buto sa lupa. ²⁷ Tulog man siya o

gising, sa gabi o araw, sumisibol ang binhi at lumalago nang hindi niya namamalan. ²⁸ Nagbunga ang lupa sa ganang sarili nito: una’y ang usbong, saka ang uhay at ang butil na humihitik sa uhay. ²⁹ At kapag nagbunga na ito, agad siyang *magpapadala ng karit sapagkat sumapit na ang anihan.*”

Ang buto ng mustasa

(Mt 13:31; Lc 13:18)

• ³⁰ At sinabi niya: “Sa ano natin maikumpara ang kaharian ng Diyos? Sa anong talinhaga natin ito maipakikilala? ³¹ Natutulad ito sa paghahasik ng buto ng mustasa na pinakamaliit sa mga binhing inihahasik sa lupa. ³² Ngunit pagkahasik nito, tumataas ito at lumalaki na higit pa sa lahat ng gulay at nagsasanga nang malaki hanggang *sumilong sa kanyang lilim ang mga ibon ng langit.*”

³³ Itinuro niya sa kanila ang lahat ng ito sa pamamagitan ng mga talinhagang gaya nito ayon sa kakayahan ng kanilang isipan. ³⁴ Hindi siya nagturo sa kanila nang hindi gumagamit ng mga talinhaga. Ngunit nilinaw niya ang lahat sa kanyang mga alagad nang sila-sila na lamang.

• 21. *Isip-isipin ninyo ang inyong naririnig.* Tinatawag ni Jesus ang ating pansin:

“Sinasyang ninyo ang inyong panahon kung nakikinig lamang kayo sa akin at hindi naman ninyo pinapagbunga ang narinig ninyo sa akin. *Ang panukat na inyong ipinanukat* ang gagamitin para sukatin ang inyong tinanggap: ibig sabih’y kung may sisimulan kayong gawin ayon sa inyong natutuhan, tatanggap kayo sa Diyos ng bagong lakas at kaalaman. Ngunit kung wala naman kayong ginagawa, magiging bale-wala kahit na ang mga paniniwala ninyong panrelihiyon, kahit na sa pagharap ninyo sa Diyos. Kayong bumabasa sa aking Ebanghelyo, tanungin muna ninyo ang inyong sarili bago kayo talagang magpatuloy...”

Walang tinatapan. Kumikilos ang salita sa *lihim* ng puso pero sa oras na madiskubre natin ang pagbabagong nagaganap sa ating buhay, buong sigla nating ipahahayag si Kristo at ipaalam sa iba ang lihim na nagpaligaya sa atin (Ef 2:4; Col 3:3; Fil 2:10).

• 26. Naiinip ang mga tao sa bawat yugto ng panahon. Agad bang magkakatotoo ang Kaharian ng

katarungan? Magwawakas kaya ang karahasan at korupsiyon sa madaling panahon? Sumasagot si Jesus: “Sa kasalukuya’y nagtatrabaho na ang mga puwersang di-malulupig na nagpapalago at nagpapabunga sa mundo at nagsusulong sa Kaharian.”

ANG MGA BINHI

Gaano karaming binhi ang isinabog sa hangin? Bagong uso, bagong kanta, bagong kagamitan, programa sa radyo... Tumubo at nag-ugat ang ilang binhi, at namunga ng malalakas na daloy na nagpapakilos sa masa. Ngunit madiskubre sana natin ang mga hamak na simula ng gawain ng Diyos: pagpupulong ng ilang taong may mabuting kalooban para lutasin ang isang suliranin ng pamayanan, pagkilos bilang kapatid sa isang kalagayang sarado at walang pakialam sa kapwa, unang pagsisikap na ngumiti sa buhay pagkatapos ng malaking kabiguan. Tumutubo ang binhi at nakadarama naman ng higit na kasiguraduhan ang taong tumanggap ng Salita sa daang pinagdadalhan sa kanya ng Diyos.

• 30. Tingnan ang paliwanag sa Mateo 13:31.

Pinahupa ni Jesus ang bagyo*(Mt 8:18; Lc 8:22)*

•³⁵ Kinahapunan ng araw na iyon, sinabi niya sa kanila: “Tumawid tayo sa kabilang ibayo.”³⁶ Kaya iniwan nila ang mga tao at namangka silang kasama ni Jesus sa bangkang inuupuan niya. At may iba pang mga bangka na kasabay nila.³⁷ At nagkaroon ng malakas na ipuipo. Hinampas ng mga alon ang bangka at halos lumubog na³⁸ samantalang tulog siya sa kutson sa hulihan. Kaya ginising nila siya at sinabi: “Guro, halos mamamatay na tayo at bale-wala sa iyo!”

³⁹ Pagbangon niya, inutusan niya ang hangin at sinabi sa dagat: “Tahimik, huwag kumibo.” Nabawasan ang hangin at nagkaroon ng ganap na kapayapaan.⁴⁰ At sinabi niya sa kanila: “Napakatatakot ninyo! Bakit? Wala pa ba kayong paniwala?”

• **35. *Wala pa ba kayong paniwala?*** Pinagsasabihan sila ni Jesus hindi dahil natakot sila sa unos kundid dahil hindi nila napaglabanan ang takot: Nagtatrabaho nga sila para sa Kaharian ng Diyos at kasama nila si Jesus.

Lubos na humanga kay Jesus ang kanyang mga alagad gaya ng paghanga natin sa isang kampeon, lider o santo. Ipinakikita lamang nito na hindi pa talaga nila kilala si Jesus. Ngunit nang gabing harapin ni Jesus ang unos, agad nilang nakita na Siya ang sinusunod ng kalikasan. Mula noo’y magpapatuloy sa pagiging Guro nila at kaibigan si Jesus pero pumasok na sa kanilang isipan ang pag-aalinlangan: “*Sino ito?*” Kanino ba nila ipinagkatiwala ang kanilang mga sarili at saan niya sila dadalhin? At natakot sila.

Tulad natin, mga taong may pananampalataya at nagpaparangal sa Diyos ang mga Apostol, ngunit nananatiling medyo malayo sa kanya. Hindi pa sila handa na makita ang Diyos na pumapasok sa kanilang pang-araw-araw na buhay at maging saksi siya sa kanilang kakitiran ng isip. Takot silang maiwang nag-iisa sa gitna ng unos ngunit mas malaki ang takot nila sa pagkadiskubreng napakalapit pala ng Diyos sa kanila.

Alam na natin ngayon kung bakit pinatahimik ni Jesus ang mga demonyo: gusto niyang magpakilala nang unti-unti. Ano ba ang mapapala natin kung malaman natin na si Jesus ang Anak ng Diyos kung hindi naman tayo sanay mabuhay sa presensya ng Diyos? Kailangan muna silang turuan ni Jesus na maging totoo sa kanilang mga sarili at sa harap ng Ama at saka lamang mawawala ang kanilang takot na

⁴¹ Ngunit lalo silang nasindak at nag-usap-usap: “Sino ito na pati hangin at dagat ay sumusunod sa kanya?”

Ang inaalihan ng demonyo sa Gerasa*(Mt 8:28; Lc 8:26)*

5 •¹ Dumating sila sa lupain ng mga taga-Gerasa sa kabilang ibayo,² at pag-alis niya sa bangka, sinalubong siya ng isang lalaking inaalihan ng demonyo, na galing sa mga libingan.³ Sa mga puntod siya nakatira at di siya maigapos kahit na ng mga kadena.⁴ Madalas nga siyang ikinakadena at ipinoposas ang mga paa pero nilalagot niya ang mga kadena at sinisira ang mga posas sa paa kaya walang makasupil sa kanya.⁵ Nasa kaburulan siya araw-gabi, sa mga libingan. Nagsisisigaw siya at sinasaktan ang sarili sa mga bato.

⁶ Pagkakita nito kay Jesus sa malayo, patakbo itong lumapit at nagpatirapa sa

madamang napakalapit niya sa kanila.

Ang pagtawid na ito sa dagat ay larawan ng mararanasan nating lahat sa pagsunod natin kay Jesus. Hindi tahimik at panatag na buhay ang iniaalok niya sa atin dahil sa malao’t madali’y kailangan tayong makipagsapalaran, magtaya at simulan ang mga bagay na bago para sa atin. At darating nga ang unos kung kailan naman “natutulog” si Jesus o kung kailan natin nararamdamang para bang pinababayaan niya tayong mag-isa. Subalit ang krisis na ito ang kinakailangang kundisyon para makarating tayo sa kabilang ibayo na ibig sabih’y sa mas matatag at mas malinaw na pananampalataya.

ANG DEMONYO

• **5.1** Alam ni Jesus kung paano deretsahang haharapin ang pinakaresponsible sa kasamaan – ang demonyo (Mc 1:23). Pumapasok sa kamalayan ng mga pinuno ng mundong ito ang demonyo at nasa lahat ng larangan din siya ng sibilisasyon. Naniniwala ang mga kapanahon ni Jesus na mapapansin ang paggawa ng demonyo, higit sa lahat, sa mga taong nasisiraan ng bait. Tiyak na agad-agad nilang nasasabing ang demonyo ang may gawa ng lahat ng klase ng karamdaman sa isip at nerbiyos pero may mga pagkakataong gaya ng nasa itaas na hindi sila nagkakamali.

Pinalalayas ni Jesus ang mga demonyo papunta sa mga baboy na para bang kinikilala niya na may lugar pa rin sila sa mundong ito na kanilang kaharian. Malaki ang nawala sa mga magbababoy dahil sa pagpa-

harap niya ⁷ at sumigaw: “Ano ang kailangan mo sa akin, Jesus na Anak ng Diyos! Hinihiling ko sa iyo sa ngalan ng Diyos na huwag mo akong pahirapan.” ⁸ Sinabi nga sa kanya ni Jesus: “Lumabas ka sa tao, maruming espiritu.” ⁹ At nang tanungin siya ni Jesus, “Ano ang pangalan mo?” sumagot siya, “Hukbo nga ako, marami kasi kami.” ¹⁰ At hiningi niya kay Jesus na huwag silang palayasin sa lupaing iyon.

¹¹ Maraming baboy na nanginginginain doon sa burol. ¹² Kaya hiniling sa kanya ng mga demonyo: “Ipadala mo kami sa mga baboy at papasok kami sa mga iyon.” ¹³ At pinahintulutan sila ni Jesus. Kaya pagkalayas ng mga demonyo’y pumasok ang mga ito sa mga baboy; at nahulog sa bangin ang mga baboy papuntang dagat at nalunod na lahat. ¹⁴ Tumakas naman ang mga nagbabantay sa mga baboy. At ipinamalita nila ang lahat sa bayan at sa mga bukid. Naglabasan ang mga tao para alamin ang nangyari.

¹⁵ Kaya pinuntahan ng mga ito si Jesus at nakita nila ang dating inaalihan ng demonyo na nakaupo at nakadamit, matino na siya na sinapian ng Hukbo. Kaya natakot sila. ¹⁶ Ibinalita naman sa kanila ng nakakita kung ano ang nangyari sa inalihan ng demonyo at pati sa mga baboy. ¹⁷ Kayat hiniling nila kay Jesus na umalis sa kanilang lupain.

¹⁸ Pagsakay ni Jesus sa bangka, naki-usap sa kanya ang inalihan ng demonyo na isama siya. ¹⁹ Ngunit hindi siya pinaya-

gan ni Jesus, kundi sinabi niya: “Umuwika sa iyong mga kamag-anak at ipahayag sa kanila ang lahat ng ginawa sa iyo ng Panginoon at ang pagkahabag niya sa iyo.”

²⁰ Kaya umalis ang tao, at sinimulang ipahayag sa buong lupain ng Decapolis ang lahat ng ginawa sa kanya ni Jesus, at namangha ang lahat.

Binuhay ni Jesus ang anak ni Jairo

(Mt 9:18; Lc 8:40)

• ²¹ Pagkatawid ni Jesus sa lawa na sakay sa bangka, pinagkalipumpunan siya ng maraming tao sa tabing-dagat.

²² At may dumating na isang pinuno ng sinagoga na nagngangalang Jairo. Nagpatirapa ito sa kanyang paanan ²³ at pilit na ipinakiusap sa kanya: “Naghihingalo ang aking dalagita kaya halika para maligtas siya at mabuhay sa pagpapatong ng iyong mga kamay.”

²⁴ Kaya umalis si Jesus kasama niya at sumunod din sa kanya ang mga tao na gumigitgit sa kanya.

²⁵ May isa namang babae na labindalawang taon nang dinudugo. ²⁶ Marami na ang tiniis niya sa kamay ng mga doktor at nagastos na niya ang lahat ng meron siya pero hindi pa rin siya umigi kundi lumala pa ang lagay niya. ²⁷ At nang mabalitaan niya ang tungkol kay Jesus, nilapitan niya ito sa likuran sa gitna ng mga tao at hinipo ang damit nito, ²⁸ sapagkat naisip niya: “Kung mahihipo ko lamang ang kanyang mga damit, gagaling na ako.”

pagaling na ito, pero lalo namang mas mahalaga kay Jesus ang taong pinagaling kaysa maraming baboy.

Nahulog sa bangin ang mga baboy papuntang dagat. (Tingnan ang Mt 8:30 at Lc 8:33). Ganito ang talagang teksto sa Marcos: “*Nahulog ang dalawanlibong baboy...*” na hindi kapani-paniwala, dahil wala pang gayon karaming baboy na nakikita. Ngunit dapat nating malaman na sa wikang Hebreo, sa kudlit lang naiiba ang salita para sa *mga kawan* sa salita para sa *dalawanlibo*: isang pagkakamali na bunga ng kakaibang pangungusap ni Marcos nang isulat ito sa Griyego.

Hindi isinama ni Jesus ang lalaking ito sa grupo ng

kanyang mga alagad kundi binigyan siya ng misyon sa sarili niyang bayan mismo. Hindi lahat ay may pareparehong bokasyon.

Ipahayag sa kanila ang lahat ng ginawa sa iyo ng Panginoon at ang pagkahabag niya sa iyo. Nasa lupain ng mga pagano si Jesus. Hindi na siya babalik doon kaya hindi siya natatakot na mapabalita ang kanyang himala. Ihahayag ng lalaki sa mga paganong iyon na ang Panginoon o iisang Diyos na kinikilala ng mga Judio ang siyang nagpagaling sa kanya.

• 21. “Di-malinis” ang babaeng ito dahil sa kanyang karamdaman ayon sa palagay ng mga Judio

²⁹ At agad na naampat ang pag-agos ng kanyang dugo at naramdaman niyang gumaling na ang kanyang sakit.

³⁰ Ngunit agad din namang nadama ni Jesus na may lakas na lumabas sa kanya kaya lumingon siya sa gitna ng mga tao at nagtanong: “Sino ang humipo sa mga damit ko?” ³¹ Sumagot ang kanyang mga alagad: “Nakikita mo nang ginigitgit ka ng napakaraming tao. Bakit mo pa itatanong: Sino ang humipo sa akin?” ³² At patuloy siyang tumingin sa paligid para makita kung sino ang gumawa nito. ³³ Kaya lumapit na nanginginig sa takot ang babae. Namamalayan nga nito ang nangyari kaya lumapit ito at nagpatirapa sa harap niya at inamin sa kanya ang buong katotohanan.

• ³⁴ At sinabi sa kanya ni Jesus: “Anak, iniligtas ka ng iyong pananalig. Humayo kang mapayapa at magaling ka na sa iyong sakit.”

(Lev 15:19), at nahahawa sa kanya anumang hipuin niya. Kaya bawal sa kanyang makisalamuha sa iba pero naglakas-loob siyang makihalo sa karamihan para mahipo man lang ang laylayan ng damit ni Jesus.

Pananampalataya ang nagtulak sa kanyang labagin ang mga batas ng “paglilinis” at harapin ang eskandalong puwedeng ibunga nito. Hindi kilala ng babaeng ito si Jesus: wala siyang ibang iniisip kundi pagagalingin siya at “may pananampalataya” siya sa kanya.

Nahahalintulad ang pagkarelihiyoso ng babaeng ito sa tinatawag natin ngayong “Katolisismo ng masa”. Tulad ng nakikita sa babaeng ito, hindi gaanong naturuan ang Katolisismo ng masa pero nagpapakita ito ng taimtim na pagkarelihiyoso at matibay na pananalig sa Diyos. Mababaw ito at wala nang tanungtanong pa, umaasa na may malaking mangyayari sa paghipo sa mga imahen at mga bagay na panrelihiyon – ang mga damit ni Kristo sa pangyayaring ito. Tulad ng ginawa ni Jesus, dapat nating igalang ang paraan ng pagpapahayag ng pagkarelihiyoso ng Katolisismo ng masa. Ngunit kasabay nito’y sinisikap din nating tulungan ang mga tao, tulad niya, na madiskubre ang malalim na aspekto ng pananampalataya.

PANANAMPALATAYA AT MGA HIMALA

• 34. Sino ang may gawa ng himala? Bunga ba ito ng pananampalataya ng humihiling nito o si Kristo ang siyang gumagawa ng himala?

Kung sa pananampalataya lamang ng mga tao

³⁵ Nagsasalita pa si Jesus nang may dumating galing sa bahay ng pinuno ng sinagoga, at sinabi nila: “Patay na ang iyong anak na babae. Bakit mo pa iniistorbo ngayon ang Guro?” ³⁶ Ngunit hindi sila inintindi ni Jesus at sinabi sa pinuno: “Huwag kang matakot, manampalataya ka lamang.” ³⁷ At wala siyang pinayagang sumama sa kanya liban kina Pedro, Jaime at Juang kapatid ni Jaime.

• ³⁸ Pagdating nila sa bahay, nakita niya ang kaguluhan: may mga nag-iiyakan at labis na nagtataghuyan. ³⁹ Pumasok si Jesus at sinabi: “Bakit nagkakagulo at nag-iiyakan? Hindi patay ang bata kundi natutulog lang.”

⁴⁰ At pinagtawanan nila siya. Ngunit pinalabas ni Jesus ang lahat, at ang ama at ina lamang nito ang isinama at ang kanyang mga kasamahan. ⁴¹ Pagpasok niya sa kinaroroonan ng bata, hinawakan niya ito sa kamay at sinabi: “Talita kum”,

nakasalalay ang himala, ano ngayon ang pagkakaiba ng dumudulog sa Diyos nang may pananampalataya para gumaling kaysa pumupunta sa “faith healer”? Sa ganitong klase ng tagapagpagaling, sapat na ang kumbinsihin ang sarili, at hindi gaanong mahalaga kung sino man ang pinaniniwalaan.

Oo nga’t ang mga taong pumupunta kay Jesus ay napakalayo pa sa pagkakilala sa kanya bilang Anak ng Diyos pero matatag ang kanilang paniwalang may mabuting inilalaan ang Diyos para sa kanila at bibiyayaan sila sa pamamagitan ng propeta at banal na taong ito. Ang paniniwalang ito ang naghanda sa kanila na tanggapin ang grasya ng Diyos sa kanilang katawan at kaluluwa. Paano pagagalingin ng Diyos ang mga ayaw umasa?

Subalit kapwa binibigyang-diin sa pahinang ito ang kapangyarihan ni Kristo – *Nadama ni Jesus na may lakas na lumabas sa kanya* – at ang papel ng pananampalataya – *Iniligtas ka ng iyong pananalig*. “Iniligtas ka” at hindi “Pinagaling ka” ang sinasabi ni Jesus. Sapagkat itinaya ng babaeng ito ang lahat at nakita din niya sa wakas kung gaano siya kamahal ng Diyos.

• 38. Dito hinaharap ni Jesus ang kamatayan ng dalagatang inaasahang mabuhay. *Pinuno ng sinagoga* si Jairo, o isa sa mga may katungkulan sa pamayanan ng relihiyong Judio sa isang lugar.

– *Bakit mo pa iniistorbo ngayon ang Guro?* Hinihiling din natin sa Diyos ang gumaling pero hindi natin pinangangahasang hilingin sa Diyos na buhayin niya ang ating mga patay. Sapagkat ipinalalagay natin

na ibig sabih'y "Nene, sinasabi ko sa iyo, bumangon ka."

⁴² At noon di'y bumangon ang bata at nagsimulang maglakad. (Labindalawang taon na nga siya.) At nagkaroon ng pagkamangha, malaking pagkamangha. ⁴³ Mahigpit na iniutos ni Jesus sa kanila na huwag itong sabihin kaninuman, at sinabi sa kanila na bigyan ng makakain ang bata.

Di ba't siya ang karpintero?

(Mt 13:53; Lc 4:16)

6 ¹ Pagkaalis ni Jesus sa lugar na iyon, pumunta siya sa kanyang

na ang kamatayan ang pinakamalakas at di malalampasan sa kalagayan ng tao. Ngunit gustong ituro sa atin ni Jesus na para sa Diyos, hindi kamatayan ang pinakamalakas kundi buhay.

- *May mga nag-iiyakan at labis na nag-tataghuyan.* Kaugalian noong panahon ni Jesus ang kumuha ng mga bayarang tagaiyak at mga musikero sa patay. At kahit na ngayon, marami tayong sinasabi at ginagawa, at inilalagay na mga tanda ng pagluluksa sa paglilibing. Gusto nating itago sa pamamagitan ng mga salita at seremonya ang pagkalito at pagkaligalig natin. Hindi nagpapadala si Jesus sa ating mga pagkukunwari.

- *Hindi patay ang bata kundi natutulog lang.* Natutulog siya na umaasang gigisingin siya ni Jesus, gaya ng waring "natutulog" na mga nananampalatayang naghihintay sa pagkabuhay. Ang talagang patay lamang ay ang mga sumikil at nagpawalang-saysay sa lahat ng mabuting inihatik sa kanila ng Diyos. Ibinilanggo nila ang kanilang mga sarili sa pagiging makasarili nila at mayabang, at tumanggi silang maging mga anak ng Diyos. Kaya mananatili silang patay magpakailanman.

- *Bumangon ka!* Dahil tinatawag ka ni Jesus para mabuhay. Malaking bahagi ng kayamanan ng daigdig ang ginagastos sa pagpapahaba ng buhay ng matatanda sa mayayamang bansa. Hindi ang pagpapahaba ng buhay na "gastado" ng sarili nating kasalanan at panlilinlang ang siyang mabuti para sa atin kundi ang madiskubre ang lihim ng panibagong buhay na nakaugat sa pananampalataya at pagpapatawad ng Diyos.

ANG KARUNUNGAN NI JESUS

• **6.1** Mga kamag-anak at mga kakilala ni Jesus sa Nazaret ang *kanyang mga kapatid*: tingnan ang paliwanag sa Marcos 3:31.

Saan kaya galing ang karunungan ito? Nangangahulugan ba ito na nangibang-bansa si Jesus? Tingnan ang sagot sa paliwanag sa Mateo 2:23.

Dahil nabuhay siya sa piling nila at hindi kailanman

bayan, kasama ng kanyang mga alagad. ² Nang sumapit ang Araw ng Pahinga, nagsimula siyang magturo sa sinagoga. Namangha silang lahat at nagsabi: "Ano't nangyari sa kanya ang lahat ng ito? Saan kaya galing ang karunungan ito na ipinagkaloob sa kanya, at saan din kaya galing ang mga himalang ito na nagagawa ng kanyang mga kamay? Di ba't siya ang karpintero? Ang anak ni Maria at kapatid nina Jaime, Jose, Simon at Judas? Hindi ba't narito sa piling natin ang lahat niyang kapatid na babae?" At bulag sila tungkol sa kanya.

nagpakita ng anumang extraordinaryong bagay, lubha silang nagulat sapagkat sa loob lamang ng maikling panaho'y tumanyag siya sa buong Galilea. Hindi nga nila siya kilala. Ano't sa kabila ng pagiging napakalapit ng tao sa kanyang kapwa ay bulag pa rin siya sa mga katangia't kakayahan nito?

Sa sariling bayan lamang hinahamak ang propeta. Paano nga naman sila ngayon makapagpakita ng paggalang o paniniwala sa kanya matapos silang masanay na ituring siyang isa sa kanila sa loob ng maraming taong nagdaan?

Di ba't siya ang karpintero? "Artesano" o manggagawa ang ibig sabihin ng salitang ginagamit sa Ebanghelyo, at di tinitiyak kung ano talaga ang ginagawa. Ngunit ayon sa palagay ng mga unang Kristiyano sa Palestina, isang karpintero si Jesus.

Anong karunungan ito na ipinagkaloob sa kanya? Maraming tao ang nagsasabing dahil Diyos si Kristo, alam na niya ang lahat ng mga bagay. Ngunit ang kaalaman ng Diyos ay walang iba kundi ang Diyos mismo. Alam niya ang lahat sa isang iglap na di lumilipas at tinatawag natin itong kawalang-hanggan. Sa pamamagitan naman ng mga idea nag-iisip ang mga tao at umuunlad ang isip ng tao sa paglipas ng panahon. Kaya naman mula sa kanyang pagsilang, kailangang maranasan at madiskubre ni Jesus ang lahat. Ngunit isang bagay ang malinaw sa kanya: na siya ang Anak, kahit na wala pa sa kanya ang mga salita para isipin o ipahayag ito.

Tinanggap ni Jesus ang lahat niyang edukasyon bilang tao mula kina Maria at Jose, at sa kanyang mga kababayan sa Nazaret. Ngunit ibinigay din sa kanya ng Ama ang Espiritu nito para magpasyang tulad ng Diyos at "malasahan" ang Diyos sa lahat ng bagay.

Hatid nga rin ng Biblia at ng kultura ng kanyang bayan ang karunungan ni Jesus. Ngunit ang importante para sa kanya at para sa atin ngayon ay hindi ang pagbabasa ng marami o pag-iipon ng mga karanasan kundi magawang pahalagahan ang lahat ng nangyayari. Sa inspirasyon ng Espiritu, binuksan ni Jesus ang isang bagong kamalayan sa buhay: ito ang Karunungan.

⁴ Sinabi naman sa kanila ni Jesus: “Sa kanyang sariling bayan lamang, sa sariling kamag-anakan at sambahayan hinahamak ang isang propeta.” ⁵ At hindi niya nakayang gumawa ng himala roon. Ilang maysakit lamang ang pinagaling niya sa pagpapatong ng kamay. ⁶ At namangha siya sa kawalan nila ng paniniwala.

Isinugo ni Jesus ang Labindalawa

(Mt 10:1; Lc 9:1; 10:1)

• Naglibot naman si Jesus sa mga nayon sa paligid sa kanyang pagtuturo. ⁷ At tinawag niya ang Labindalawa at sinimulang isugo sila nang dala-dalawa. Binigyan niya sila ng kapangyarihan sa mga maruming espiritu. ⁸ At sinabihan niya silang huwag magdala ng anuman para sa paglalakbay kundi tungkod lamang. Walang pagkain, walang pitaka o pera sa sinturon. ⁹ Nakasandalyas at may isang damit lang.

¹⁰ At sinabi niya sa kanila: “Pagtuloy

ninyo sa isang bahay, manatili kayo roon hanggang sa pag-alis ninyo mula roon.

¹¹ Kung may lugar na hindi tatanggap o makikinig sa inyo, umalis kayo roon at ipagpag ang alikabok sa inyong mga paa bilang sakdal sa kanila.”

¹² At pag-alis nila, ipinangaral nila ang pagbabalik-loob. ¹³ Maraming demonyo ang kanilang pinalayas at marami ring maysakit ang pinagaling nila sa pagpapahid ng langis.

Pinugutan ng ulo si Juan Bautista

(Mt 14:1; Lc 9:7; 3:19)

• ¹⁴ Nabalitaan din ni Haring Herodes ang tungkol sa kanya sapagkat tumanyag na ang kanyang pangalan. May nagsasabing nabuhay si Juan Bautista mula sa mga patay kaya nagkakabisa sa kanya ang makalangit na kapangyarihan. ¹⁵ Sinabi naman ng iba: “Si Elias nga ito,” at ng iba pa: “Ito ay isang propeta gaya ng mga propeta noon.” ¹⁶ Nang mabalitaan ito ni Herodes ay sinabi niya: “Nabuhay

ANG MISYON

• 6. Tingnan ang paliwanag sa Mateo 10:5, Lucas 10:1, Mateo 28:16.

Sinisimulan ni Jesus ang ikatlong yugto ng kanyang gawain sa pag-oorganisa ng isang misyon sa buong lalawigan. Dati’y gumagawa ang mga apostol kasama ni Jesus, ngayon nama’y isinusugo niya silang mauna sa kanya.

Si Jesus ay guro. Hindi lamang niya tinuturuan ang kanyang mga tagasunod kundi hinihingi niya sa kanila na makibayani sa kanyang gawain. Kailangan ding ipahayag ng kanyang mga apostol ang kanilang pananampalataya at gumawa ng mga pagpapagaling gaya ng ginagawa ng kanilang Guro. Sa ganito nila naipahahayag sa simpleng paraan ang nadiskubre nila sa Kaharian ng Diyos.

Ang mga apostol ang dapat na maunang maniwala sa kanilang ipinahahayag: niloob ng Diyos na makapiling natin siya. Kaya pang-araw-araw sila dapat mabuhay na nagtitiwala sa kalinga ng Ama. Hindi sila dapat matakot sa sandali ng pangangaral kundi maging mulat sa misyon at kapangyarihan ng Diyos.

Ginagamit ang *langis* nang panahong iyon bilang panlunas. Ngunit binibigyan ito ni Jesus ng bagong kahulugan: higit pa sa pag-igi ang hatid ng mga pagpapagaling, tanda rin ito ng kagalingang espirituwal, ang paggaling ng taong nakipagbalikan sa Diyos.

Naroon na ang pagpapahalaga ni Jesus sa pagtatayo ng mga pamayanan ng mga sumasampalataya. Sinugo niya ang kanyang mga apostol nang *dala-dalawa* upang hindi lamang sa iisang tao manggaling ang mensahe kundi maging ekspresyon ito ng isang grupong nagkakabuklod sa iisang misyon. Sinasabi rin ni Jesus na *sa iisang bahay manatili*, sa iisang maganak makituloy upang ito ang maging sentrong magpapasinag ng pananampalataya.

• 14. *Iginagalang nga ni Herodes si Juan* pero bilanggo si Herodes ng kanyang kapaligiran at mga bisyo. Uhaw sa dugo ang mga taong tiwali at bulok (1 H 19:2; Pag 17:6; 18:23).

Maraming tao ang naniniwala na walang gaanong halaga ang mga kasalanang may kinalaman sa sex at wala itong gaanong pakialam sa pagsulong ng kaligtasan ng tao. Ipinakikita naman ng Biblia na hindi tayo makasulong nang walang mga responsableng tao na may kakayahang ipailalim ang sex sa paglilingkod sa pag-ibig sa halip na magpaalipin sa mga hilig ng laman.

Dahil dito kaya hindi makapagsasalita si Juan Bautista tungkol sa katarungan nang hindi inaalaala ang mga pananagutan at sumpaan sa buhay-mayasawa. At bilang tagapaghatid ng Salita ng Diyos, hahatulan niya si Herodes na hari na parang isang ordinaryong mamamayan.

nga sa mga patay si Juan na pinapugutan ko ng ulo.”

¹⁷Si Herodes nga ang nagpahuli kay Juan, at ipinakadena ito sa kulungan dahil kay Herodias na asawa ng kanyang kapatid na si Felipe. Pinakasalan ni Herodes si Herodias ¹⁸at sinabi ni Juan kay Herodes: “Hindi mo puwedeng kasamahin ang asawa ng iyong kapatid.” ¹⁹Talaga ngang matindi ang galit ni Herodias kay Juan at gusto niya itong patayin pero hindi niya magawa. ²⁰Iginagalang nga ni Herodes si Juan dahil itinuturing niya itong mabuti at banal na tao, kaya pinanatili niya itong buhay. Nalilito siya matapos makinig kay Juan, gayunma’y gusto pa rin niyang marinig ito.

²¹At nagkaroon ng pagkakataon sa kaarawan ni Herodes nang maghanda siya para sa kanyang mga opisyal, mga pinuno ng hukbo at mahalagang tao ng Galilea. ²²Pagpasok ng anak ni Herodias, nagsayaw ito at nasiyahan naman sa kanya si Herodes at lahat ng nasa handaan. Sinabi ng hari sa dalagita: “Ibibigay ko sa iyo ang anumang hingin mo.” ²³At sinumpaan pa niya ang pangakong ito: “Ibibigay ko sa iyo ang anumang hingin

mo, kahit na ang kalahati ng aking kahari.” ²⁴Lumabas ang anak at tinanong ang kanyang ina: “Ano ang hihingin ko?” At sumagot naman ito: “Ang ulo ni Juan Bautista.” ²⁵Agad niyang pinuntahan ang hari at sinabi: “Gusto kong ibigay mo agad sa akin ang ulo ni Juan Bautista sa isang bandeha.”

²⁶Nabalisa ang hari ngunit ayaw niyang tumanggi dahil sa sinumpaan niyang pangako sa harap ng mga bisita. ²⁷Kaya iniutos ng hari sa isa niyang guwardiya na dalhin ang ulo ni Juan. Pinugutan nito si Juan sa kulungan, ²⁸inilagay sa isang bandeha ang kanyang ulo, ibinigay sa dalaga, at ibinigay naman ito ng dalaga sa kanyang ina. ²⁹Nang mabalitaan ito ng mga alagad ni Juan, dumating sila para kunin ang kanyang katawan at inilibing.

Jesus, pastol at propeta

• ³⁰Pagbalik ng mga apostol kay Jesus, isinalaysay nila sa kanya ang lahat nilang ginawa at itinuro. ³¹Sinabi naman niya sa kanila: “Tayo na sa isang ilang na lugar para mapag-isa tayo at makapagpahinga kayo nang kaunti.” Sapagkat doo’y marami ang paroo’t parito at hindi man

Haring Herodes. Ito si Herodes Antipas na anak ng isa pang Herodes na naghahari noong ipanganak si Jesus.

May nagsasabing nabuhay si Juan Bautista mula sa mga patay. Para sa mga tao’y isang martir si Juan at naniniwala silang mabubuhay siya mula sa mga patay para parusahan si Herodes. Iniuugnay naman ng iba si Jesus kay Juan: nagawa ni Jesus ang mga himalang hindi nagawa ni Juan. Akala naman ng ibang walang gaanong alam ay aparisyon ni Juan si Jesus.

• 30. Pagod na pagod ang mga apostol. Pagkatapos ng misyong ito, kailangan nilang magpahinga at lingunin ang kanilang mga karanasan. Tinuturuan sila ni Jesus hindi lamang sa pakikipag-usap sa kanila kundi pati sa pagtulong sa kanila na pagnilayan ang kanilang nakita at ginawa.

Marami ang paroo’t parito. Maaring matapos makapaglibot ng mga apostol sa mga nayon ng Galilea, maraming tao ang gustong malaman kung sino ang nagsugo sa kanila kayat pinuntahan nila si Jesus.

Naawa siya sa kanila. Ipinakita ng Matandang Tipan ang pagkahabag ng Diyos bilang Ama, ngunit

ipinahahayag naman ngayon ni Jesus ang pagkahabag na ito sa ibang paraan. Walang lubos na nakauunawa sa awa ng Diyos hanggang sa pagdating ng Anak para ibahagi sa atin ang lahat, sa pagpapakadukha niya sa piling ng mga dukha, sa pakikiramay at pakikiisa sa kanila sa halip na ibigay sa kanila ang kanyang mga salita at gawa ng kanyang awa mula sa itaas.

Tinutulungan tayo ng pagkahabag na ito ni Jesus para maunawaan na hindi kumpleto ang komitment ng Kristiyano sa mga dukha hangga’t hindi malalim na nakaugat ang Iglesya sa mas mababang hanay sa lipunan.

Nagsimula siyang magturo sa kanila nang matagal. Ano ang sinabi niya sa kanila? Ang lahat na bumubuo sa Ebanghelyo. Sa mga propetikong kaloob na tinanggap niya, tagos ang tingin ni Jesus sa mga konsiyensya at ipinakikita niya sa bawat isa kung nasaan talaga ang problema niya. Nagsasalita siya gaya ng mga propeta, na hindi kailanman ibinibilanggo ang sinuman sa personal niyang problema: kasabay ng personal na paglago ng tao ang pagbabago sa kanyang kapaligiran.

Nakita ni Jesus na labis silang nabibigatan sa mga paghihirap pero sinisikap ni Jesus na mabuhayan sila

lamang sila makakain. ³²Kaya lumayo sila at namangka na sila-sila lang patungo sa ilang na lugar.

³³Ngunit nakita silang umalis ng ilan at nabalitaan ito ng marami. Kaya nagtakbuhan sila mula sa kani-kanilang bayan at nauna pang dumating na lakad kaysa kanila.

³⁴Pagdating ni Jesus sa pampang, nakita niya ang maraming taong nagkakatipon doon at naawa siya sa kanila sapagkat *para silang mga tupang walang pastol*. At nagsimula siyang magturo sa kanila nang matagal.

Ang unang pagpaparami sa mga tinapay

(Mt 14:13; Lc 9:10; Jn 6:1)

• ³⁵Nang humahapon na, lumapit sa kanya ang mga alagad at sinabi: “Nasa ilang na lugar tayo at lampas na ang oras.” ³⁶Paalisin mo sila nang makapunta sila sa mga nayon at bukid sa paligid at makabili ng kani-kanilang makakain.”

ng loob sa pagpapakita sa kanila ng “mga tanda ng pag-asa”. Sa anumang sitwasyon, may magagawa tayo para mabuhayan ng loob. At bago pa man natin ito simulan, binibigyan na tayo ng Diyos ng mga tanda na hindi niya tayo pinababayaan at kailangan tayong lubos na magtiwala sa kanya.

• 35. Sinasabi ng Biblia na mula sa bibig ng Diyos nagmumula ang tinapay, at sa kanyang bibig din namumutawi ang Salitang kailangan natin (Dt 8:3). Sa pagbibigay ng tinapay, ipinakikita ni Jesus na mga salita ng Diyos ang kanyang mga salita. *Binibigyan ng Diyos ng tinapay* ang kanyang bayan: Ex 16; Slm 72:16; Slm 81:17; Slm 132:15; Slm 147:14.

Ang namumutawi sa bibig ng Diyos: Dt 8:3; Kar 16:26; Mt 4:4.

Sa liwanag ng Matandang Tipan, inilalahad ng salaysay na ito na si Jesus ang Pastol na ipinahayag ng mga propeta.

Ang tupang walang pastol: Blg 27:17; Is 40:11; Ez 34; Zac 11:4-17; 12:8.

Paupuin sa berdeng damuhan (Slm 23) at *nabusog* silang lahat (Slm 78:29). Ang makapal na tao na nakaupo para kumain ang larawan ng sangkatauhang titipunin ni Jesus sa bangkete ng magkakapatid sa Kaharian (Lc 14:15).

Tumingala sa langit. Sa kilos na ito ipinahahayag ni Jesus ang kanyang personal na relasyon sa Ama kaysa anumang panalanging maaaring sabihin ng mga santo o mga propeta sa ganitong pagkaka-taon.

³⁷Ngunit sumagot si Jesus sa kanila: “Kayo ang magbigay sa kanila ng makakain.” Sinabi naman nila: “At kami pa pala ang bibili ng tinapay – dalawandaang denaryo, di ba? At bibigyan namin sila.” ³⁸Ngunit sinabi niya: “Ilang tinapay meron kayo? Sige, tingnan ninyo.” At pagkatingin nila ay kanilang sinabi: “Lima at may dalawa pang isda.”

³⁹Kaya iniutos niya sa kanila na paupuin nang grupu-grupo ang makapal na tao sa berdeng damuhan. ⁴⁰At naupo silang grupu-grupo, tigsasandaan at tiglilimampu. ⁴¹Kinuha niya ang limang tinapay at dalawang isda, tumingala sa langit, nagpuri, hinati ang mga tinapay at ibinigay sa kanyang mga alagad para ibigay din nila sa mga tao. Gayundin naman, hinati niya ang dalawang isda.

⁴²At kumain silang lahat at nabusog, ⁴³at inipon nila ang mga natirang pira-piraso – labindalawang punong basket

Si Jesus ang tinapay na kailangan ng sangkatauhan (Juan 6). Inilagay ng Diyos sa daigdig ang lahat ng kailangan ng sangkatauhan para sa kanilang pagkain at pagsulong. Ngunit kung hindi tayo marunong makinig sa kanyang Salita, hindi natin malalaman kung paano malulutas ang pinakamabigat na problema ng kasalukuyang daigdig: ang ipamahagi ang mga kayamanan. Ang pananalig sa mga pangako ng Diyos ang tanging lakas para mapagtanggap ang pagkamakasari at hindi pantay na mga pribilehiyo, at upang magkaroon ng pagkain, kapayapaan at kalayaan para sa lahat.

Kaya *naawa* si Jesus sa *maraming tao*, na hindi gaanong inaasikaso ng kanilang mga pinuno. Matagal na nakaupo ang makapal na taong iyon nang hindi man lang pinoproblema ang kanilang kakanin, nakikinig sila sa kanya habang ipinahahayag niya sa kanila ang salita ng Diyos na nagpapalaya sa tao mula sa kabulagan at kawalang-saysay ng buhay. At dahil siya ang Pastol at tunay na Tinapay ng Buhay, binigyan niya sila ng pagkain at ipinamahagi ito.

• 45. *Pinilit sila ni Jesus na sumakay sa bangka*. Bakit? Ipinaliliwanag sa atin ng Ebanghelyo ni Juan ang dahilan (Jn 6:15). Bilib na bilib ang mga tao sa himala kaya gusto nilang gawing hari at tagapagalayang sugo ng Diyos si Jesus. At sumang-ayon dito ang mga apostol.

Sarado ang kanilang isip. Sa totoo’y naintindihan ng mga taong ito ang kahulugan ng himala ng pagpaparami ng tinapay: si Jesus ang Pastol na ma-

ang mga piraso ng tinapay pati na ang mga piraso ng isda. ⁴⁴Mga limanlibong lalaki ang napakain.

Lumakad sa tubig si Jesus

(Mt 14:22; Jn 6:16)

• ⁴⁵Agad na pinilit ni Jesus na sumakay sa bangka ang mga alagad at pinauna sa Betsaida sa kabilang ibayo habang pinaalis niya ang mga tao. ⁴⁶At pagka-paalis niya sa kanila, mag-isa siyang lumayo papunta sa kaburulan para malangin.

⁴⁷Nasa laot na ang bangka nang gumabi at nag-iisa naman siyang nasa lupa. ⁴⁸Nakita niya silang nahihirapan sa pagsagwan sapagkat pasalungat ang hangin. Kaya nang madaling-araw na, pinuntahan sila ni Jesus na naglalakad sa dagat at waring lalampas sa kanila. ⁴⁹Nang makita nila siyang naglalakad sa dagat, akala nila'y multo siya. Kaya sumigaw sila. ⁵⁰Nakita nga siya nilang lahat at nasindak sila. Ngunit agad niya silang kinausap: "Lakasan ang loob! Ako ito, huwag kayong matakot."

⁵¹Nang nakasakay na siya sa bangka kasama nila, tumigil ang hangin kaya lalo pa silang namangha. ⁵²Hindi nga nila naunawaan ang tungkol sa mga tinapay, kundi sarado ang kanilang isip.

⁵³Pagkatawid nila, dumating sila sa

pampang ng Genesaret at doon nila isinadsad ang bangka. ⁵⁴Paglunsad nila ng bangka, nakilala si Jesus ng mga tagaroon ⁵⁵at patakbo nilang ipinamalita ito sa lupaing iyon. Kaya dinala nila ang mga maysakit na nasa highaan kung saan nila mabalitaang naroon siya. ⁵⁶At saanman siya lumakad, sa mga nayon man o sa bayan o sa bukid, inilalagay nila sa mga liwasan ang mga maysakit at nakikiusap sa kanya na mahipo man lamang sana nila ang laylayan ng kanyang damit, at gumaling ang lahat ng humipo rito.

Tunay na kalinisan

(Mt 15:10; Lc 6:39)

7 • ¹Nagkatipon sa paligid ni Jesus ang mga Pariseo at ilan sa mga guro ng Batas na galing sa Jerusalem.

²Napansin nila na kumakain ang ilan sa mga alagad niya nang may maruming kamay, na hindi naghuhugas ayon sa seremonya. ³Sinusunod nga ng mga Pariseo pati na ng mga Judio ang tradisyon ng kanilang mga ninuno at hindi sila kumakain nang hindi muna naghuhugas ng mga kamay. ⁴At hindi rin sila kumakain ng anumang galing sa palengke nang di muna ito nililinis, at marami pa'ng dapat nilang tuparin, halimbawa'y ang paglilinis ng mga inuman, mga kopa at pinggang tanso.

tagal nang ipinangako ng Diyos. Ngunit may kinalaman sa pulitika ang pagpapakahulugan nila sa lahat ng ito: dapat na maging kalayaan ng bansa ang ipinangakong pagpapalaya ng Diyos.

Masama ang dating ng ginawang pagtanggap ni Jesus sa gusto ng mga apostol nang hapong iyon. Pero mas naligalig naman sila kinaumagahan: Sino ba ang lider na ito na dumarating na naglalakad sa ibabaw ng dagat habang dumaraing naman ang bayan sa ilalim ng kaapihan?

ANG TRADISYON AT MGA TRADISYON

• **7.1** Walang grupo, ni ang Iglesia man, na makapananatili kung wala itong mga tradisyon at mga kaugalian. Ngunit gaano man kabuti ang mga tradisyong iyon, gawa pa rin ng tao ang mga iyon. Halimbawa'y ang paraan ng pagmimisa, pagpi-

piyesta, pagnonobena at iba pa. Lahat na ginawa ng isang papa, o obispo, o pamayanang Kristiyano ng nagdaang panahon ay puwede namang baguhin ngayon ng ibang papa, o ibang obispo, o ng pamayanang Kristiyano. At dahil puwedeng baguhin ang mga bagay na ito, nauunawaan natin na hindi ang mga ito ang pinakaimportante sa relihiyon.

May pinakamahalaga na hindi nagbabago: ito ang Aral ng Diyos. Saan naman natin ito matatagpuan? Sa Biblia, sa mga aral ni Jesus. Ngunit may paraan ng pag-unawa kay Jesus tulad ng ginawa ng mga apostol. Ito ang tinatawag nating *Tradisyong ng Mga Apostol* at ang Iglesia na itinatag ng mga apostol ang nangangalaga sa Tradisyong ito o ang diwang ito na sadyang kanila. Huwag nating ipagkamali ang mga tradisyong mga Katoliko sa Tradisyong ng Iglesia.

Subalit kadalasa'y wala tayong gaanong ginagawa

⁵ Kaya tinanong siya ng mga Pariseo at mga guro ng Batas: “Bakit hindi isinasabuhay ng iyong mga alagad ang tradisyon ng mga ninuno? Hindi nga sila naghuhugas ng kamay bago kumain.”

⁶ At sinabi sa kanila ni Jesus: “Tama ang propesiya ni Isaias tungkol sa inyong mga mapagkunwari. Nasusulat na *“Pinararangalan ako ng mga ito sa kanilang labi, at malayo naman sa akin ang kanilang mga puso.* ⁷ *Walang silbi ang kanilang pagsamba sa akin at kautusan lamang ng tao ang kanilang itinuturo.”*

⁸ Pinabayaan nga ninyo ang utos ng Diyos para itatag ang tradisyon ng mga tao.”

⁹ At sinabi ni Jesus: “Mahusay na pina-walang-bisa ninyo ang salita ng Diyos para tuparin ang inyong tradisyon. ¹⁰ Sinabi nga ni Moises: *‘Igalang mo ang iyong ama at ina’*, at *‘patayin ang sinumang sumumpa sa kanyang ama o ina.’*

¹¹ Ngunit ayon sa inyo, masasabi ninuman sa kanyang ama o ina, “Inilaan ko na para sa Templo ang maaasahan ninyo sa akin.”

¹² At hindi na ninyo siya pinapayagang tumulong sa kanyang ama o ina. ¹³ Kaya pinawalang-bisa ninyo ang salita ng Diyos sa tulong ng sarili ninyong tradisyon. At marami pa ang mga ginagawa ninyong ganito.”

• ¹⁴ Kaya tinawag ni Jesus ang mga tao

para makapasok sa diwa at Tradisyon ng Iglesya. At sa halip ay pikit-mata pa tayong kumakapit at ayaw bumitiw sa mga sinauna at masasamang tradisyon. Bakit napakaraming Kristiyano ang naeeskandalo ngayon kapag pinalalaya ng Iglesya ang sarili sa mga sinaunang seremonya? Bakit galit na galit sa mga pari at mga Kristiyanong may bukas na pag-iisip na nagsasaisantabi sa mga tradisyunal na hulma? Ibinibigay sa atin ni Jesus ang dahilan: sa kanilang mga seremonya sila kumakapit sapagkat hindi nila kayang sumampalataya. Ang kanilang panlabas na relihiyon ay pampalit sa tunay na pananampalatayang wala sila. Hindi sila bumibitiw sa kanilang mga idea at sa tradisyunal nilang palagay at pananaw sa pulitika at kultura sapagkat ang mga ito lamang ang meron sila. At kung mawawala ito sa kanila, kahit na ang Diyos ay mawawalan din ng kabuluhan sa kanila.

MALINIS AT DI-MALINIS

• ¹⁴. Isang napakaimportanteng bagay sa relihiyon ng mga Judio ang panatiliing malinis ang sarili. Hindi puwedeng makilahok sa pagsamba ang sinumang di-malinis. Iba sa pagkakaintindi natin ngayon ang ibig nilang sabihin sa salitang “malinis”. Ang hindi nabahiran, kahit na di sinasadya, ng mga bagay na ipinagbabawal ng Batas. Halimbawa, itinuturing na di-malinis ang karne ng baboy o mga isdang walang kaliskis: hindi dapat kainin ang mga ito. Itinuturing na di-malinis sa loob ng kung ilang araw ang isang babaeng may regla o sinumang dinudugo: hindi sila dapat hawakan ni salingin ninuman. Itinuturing na di-malinis ang ketongin hanggang hindi ito gumagalang. Kung may kulisap na mahulog sa langis, di na malinis ang langis at kailangan itong itapon.

Kung nabahiran ang sinuman, kahit na hindi niya kasalanan, kailangan niyang linisin ang kanyang sarili, karaniwa’y sa paggamit ng tubig, at kung minsa’y sa pagbabayad para sa mga handog.

Nakatulong ang mga batas na ito para masanay ang bayang Judio na mamuhay nang malinis sa katawan at kapaligiran. Nakatulong din ang mga ito para pangalagaan ang pananampalataya ng mga Judiong nabubuhay sa gitna ng mga pagano (mga taong di nakakakilala sa Diyos). Paano nila mapangangalagaan ang kanilang pananampalataya sa iisang Diyos kung naninirahan sila sa piling ng ibang mga sambayanan, makikipagkaibigan sa kanila at gagayahin pati na ang kanilang mga gawi? Ngunit sa napakaraming kaugalian sa relihiyon na kailangang sundin ng mga Judio, kailangan lamang layuan nila ang mga hindi nila kaisa sa kanilang pananampalataya. Nagkaroon sila ng naiibang klase ng pamumuhay at nanatiling sila-sila lamang.

Bale-wala kay Jesus ang lahat ng seremonyang ito: walang anumang di-malinis sa nilikha ng Diyos. Hindi paglabag sa Diyos kung humipo man tayo sa maysakit o sa isang bangkay o anumang bagay na may bahid ng dugo. Hindi naliligalig ang Diyos ke anuman ang kainin natin. *Sa puso* nga laging *nagmumula* ang kasalanan at hindi kung anong bagay na ginagawa natin nang di sinasadya.

Totoo ngang itinuturo ng Biblia ang ganitong mga palagay tungkol sa malinis at di-malinis. Ngunit maraming dantaon na ang nakalilipas nang sulatin ang mga libro ng Biblia at hindi lahat ng sinasabi ng Biblia ay tama para sa lahat ng panahon. Tinuruan ng Diyos ang kanyang bayan sa mga salita ng Biblia pero ang mga batas na ibinigay niya sa kanila sa simula, noong hindi pa sila sibilisado at wala pang alam ay hindi na siyang kailangan para sa isang pamayanang may tunay na kaalaman.

Maraming bagay sa Biblia na para bang taliwas sa isa’t isa dahil sa iba’t ibang panahon at magkakaibang kalagayan nabuo ang mga ito. Kaya naman kung wala ang tulong ng Iglesya, hindi natin maiintindihan ang Biblia sa wastong paraan.

at sinabi sa kanila: “Pakinggan ako at unawain sana ninyong lahat. ¹⁵Hindi ang pumapasok sa tao mula sa labas ang nakapagpaparumi sa kanya kundi ang lumalabas sa tao ang nakapagpaparumi sa kanya. ¹⁶Makinig ang may tainga.”

¹⁷Pagkalayo ni Jesus sa mga tao, nang nasa bahay na siya, tinanong siya ng kanyang mga alagad tungkol sa talinhagang ito. ¹⁸At sinabi niya: “Wala rin ba kayong pang-unawa? Hindi ba ninyo nauunawaan na sa bituka pumupunta ang anumang pumapasok sa tao mula sa labas? ¹⁹Sapagkat hindi sa puso ito pumapasok kundi sa tiyan at pagkatapos ay itinatapon sa labas.”

(Sa gayo’y sinabi niya na malinis ang tanang mga pagkain.)

²⁰At idinagdag niya: “Ang lumalabas sa tao ang nagpaparumi sa tao. ²¹Sa puso nga ng tao nagmumula ang masasamang hangarin – kahalayan, pagnanakaw, pagpatay sa kapwa, ²²pakikiapid, kasakiman, kasamaan, pandaraya, kalaswaan, pagkainggit, paninira, kapalaluan, kabuktutan. ²³Ang masasamang bagay na ito ang nagpaparumi sa tao.

ANG MGA PAGANO

• 24. Ito ay noong kalabanin si Jesus ng mga nasa kapangyarihan. Kailangang lumayo siya at maglakbay sa may hangganan ng Galilea kung saan hindi siya gaanong minamanmanan at madali siyang makalalayo. Naganap ang pangyayaring ito sa may Tiro na lalawigang pinamamayanan ng mga paganong taga-Siria at taga-Fenicia.

Nasanay na tayong tawaging *mga pagano* ang mga bayang iyon na hindi pa natatanggap ang mensahe ng Diyos. Sa sarili nilang paraa’y naniniwala sila sa Diyos pero hindi dahil ang Diyos mismo ang nagturo nito sa kanila. Noong kapanahunan ni Jesus, ang mga Judio lamang ang nakaaalam sa salita ng Diyos, at mga pagano na ang iba.

Kahit na dumating nga si Jesus para iligtas ang lahat, niloob ng kanyang Ama na huwag siyang lumabas sa hangganan ng kanyang bansa. Subalit nakatagpo niya ang mga pagano sa ilang pagkakataon, at hindi lamang minsan niyang hinangaan ang kanilang kasimpilihan at pananalig.

Gusto ng Diyos na iligtas ang lahat pero hindi niya inaakay ang lahat sa iisang landas. Naniniwala at

Ang pananampalataya ng taga-Sirofenicia

(Mt 15:21)

• ²⁴Pagkaalis sa lugar na iyon, lumayo si Jesus patungo sa hangganan ng Tiro. Pumasok siya roon sa isang bahay at kahit na ayaw niya itong malaman ninuman, hindi ito nalihim. ²⁵May isang babaeng nakabalita tungkol sa kanya. Inaalihan ng maruming espiritu ang kanyang dalagita kaya pumunta siya at nagpatirapa sa kanyang paanan. ²⁶Isa siyang paganong taga-Sirofenicia. At ipinaki-usap niya kay Jesus na palayasin ang demonyo sa kanyang anak.

²⁷Sinabi naman ni Jesus sa kanya: “Bayaan mo munang mabusog ang mga anak. Hindi tama na kunin ang tinapay sa mga bata at itapon ito sa mga tuta.” ²⁸Sumagot ang babae: “Totoo nga, Ginoo, pero kinakain ng mga tuta sa ilalim ng mesa ang mga nalalaglag mula sa mga bata.” ²⁹At sinabi sa kanya ni Jesus: “Dahil sa sinabi mong ito, lumabas na sa iyong anak na babae ang demonyo.”

³⁰Kaya umuwi ang babae at nakita niya ang bata na nakahiga sa kama; lumabas na nga ang demonyo.

nakakakilala sa Diyos ang ilan, may iba namang walang biyaya ng tunay na pananampalataya, na hindi naman nila kasalanan. Ngunit sama-sama silang nabubuhay sa mundong ito at magkakasama ring nagtatrabaho para lutasin ang kanilang mga problema at magkakasamang nagsisikap sa pagtatayo ng isang lipunang mas karapat-dapat sa tao, at sa dakong huli’y sama-sama silang maliligtas.

Sa mga dantaon bago dumating si Kristo, sa mga Judio lamang nakipag-usap ang Diyos at pinabayaan niyang hanapin siya ng iba pang mga bayan na para bang nangangapa. Bahagi ito ng magaling at maawaing plano ng Diyos. Pero dahil sa espesyal na trato niyang ito sa mga Judio, naisip tuloy ng mga Judio na bale-wala ang mga pagano sa mga mata ng Diyos: ang mga Judio ang *mga anak* at *mga tuta* lamang ang mga pagano.

Sinagot ni Jesus ang babaeng nagdadalamhati sa pag-uulit sa tanyag na mapanlibak na kasabihang ito ng mga Judio. Sinabi niya ito para subukin ang pananalig ng babae: magpupumilit pa rin kaya siya kung makita niyang tinatanggihan siya kahit na ng Diyos mismo?

Pagpapagaling sa isang pipi at bingi

• ³¹ Umalis si Jesus sa lupain ng Tiro at dumaan sa Sidon papunta sa lawa ng Galilea. Pagdating niya sa lupain ng Decapolis, ³² may mga nagdala sa kanya roon ng isang bingi na halos di makapagsalita. At hiniling nila kay Jesus na ipatong dito ang kamay.

³³ Matapos siyang ihiwalay ni Jesus sa mga tao, inilagay niya ang kanyang daliri sa tainga ng tao at dumura at saka hinipo ang kanyang dila. ³⁴ At tumingala siya sa langit, nagbuntung-hininga at sinabi: “Ephphata,” na ang ibig sabihi’y “Buk-san”. ³⁵ Nabuksan ang mga tainga ng tao at biglang nakalag ang dila niyang nakabuhol kaya nakapagsalita siya nang tuwid.

³⁶ Tinagubilinan sila ni Jesus na huwag sabihin ito kaninuman ngunit habang pinagbabawalan sila, lalo naman silang nagpapahayag. ³⁷ Labis na namangha ang mga tao at sinabi nila: “Pinaigi niya ang lahat: nakaririnig ang bingi at nakapagsasalita ang pipi.”

• 31. *Hiniling nila kay Jesus na ipatong dito ang kamay.* Isang paraan ito ng paghingi ng kapangyarihan sa Diyos pero hindi na kailangang humingi si Jesus. Ipinakikita niya sa kanyang kilos na nasa kanya mismo, sa kanyang pagkatao, ang lahat ng kalusugan at kagalangang kailangan natin at ibinibigay niya ito sa maysakit.

Nagbuntung-hininga si Jesus (tingnan sa 8:12). Bakit? Sapagkat ang taong nasa harap niya ay isang kahanga-hangang sagisag ng mga may mga mata at mga tainga pero hindi naman nakakakita o nakakaririnig. Dinadala sa kanya ng mga tao ang mga pipi at bingi, at hinihinging pagalingin niya ang pagkabingi ng mga ito, pero sila mismo ang nananatiling bingi.

Tinagubilinan sila ni Jesus na huwag sabihin ito kaninuman (b. 36). Ibang-iba si Jesus sa mga maypakulo sa “Miracle Crusade”! Maaaring makatulong sa atin ang isang di-inaasahang himala na madiskubre ang mapagmahal na presensya ng Diyos. Ngunit sa sandaling simulan nating hintayin ang mga ito, lumalayo na tayo sa Ebanghelyo. Alam ito ng Demonyo kaya tinukso niya si Jesus sa disyerto (Mt 4:6): “Kung gusto mong maniwala ang mga tao, gumawa ka ng mga himala. Matutulungan kita, at saka may alam akong ilang grupong pampulitika na gustung-gustong palaganapin ang ganitong relihiyon

Ang ikalawang pagpaparami sa mga tinapay

(Mt 15:32)

8 • ¹ Nang mga araw na iyon, marami rin ang sumama sa kanya at wala silang makain. Kaya tinawag ni Jesus ang kanyang mga alagad at sinabi sa kanila: ² “Labis akong naawa sa mga taong ito, pangatlong araw ko na silang kasama at wala nang makain ³ at kung paalisin ko silang gutom, baka mahilo sila sa daan. Galing pa sa malayo ang ilan sa kanila.”

⁴ Sumagot ang kanyang mga alagad: “At paano naman makakakuha ng tinapay para pakainin sila sa ilang na ito?”

⁵ Tinanong sila ni Jesus: “Ilan bang tinapay meron kayo?” Sumagot sila: “Pito.”

⁶ Pinaupo ni Jesus sa lupa ang mga tao, kinuha ang pitong tinapay at nagpasalamat sa Diyos. Pinagpira-piraso niya ang mga ito at ibinigay sa kanyang mga alagad para ihain; at inihain nila ang mga ito sa mga tao. ⁷ Meron din silang ilang isda. Binasbasan ito ni Jesus at iniutos na ihain din ang mga ito.

na magaling magbayad para sa mga komersiyal at mga mangangaral!”

• **8.1** Para sa ilan, waring inuulit lamang ng ikalawang pagpaparami ng mga tinapay ang unang salaysay. Sa totoo’y iba ito at may ibang kahulugan. Sa unang pangyayari, sa pagitan ng Tiberias at Capernaum (na mismong pinakasentro ng gawain ni Jesus sa Galilea) mas marami at mas mapilit ang mga taong lumapit kay Jesus: gusto nila siyang gawing tagapagpalaya nila (Jn 6).

Hindi pumayag si Jesus ngunit nang humahapon na, pinarami niya ang mga tinapay – isang malinaw na tanda na siya nga ang Mesiyas na ipinahayag ng mga propeta. Nang sumunod na araw, hinihingi naman ni Jesus na tanggapin nila siya kung ano talaga siya, at ito ang nagbubunga ng paghihiwalay at pagkalas (Jn 6:60).

Hindi nagtagal at naglibot si Jesus sa mga hangganan ng Galilea kung saan pagano ang karamihan. Gusto rin nilang marinig si Jesus. Kaya sa kabilang ibayo ng lawa, sa may silangan, binibigyan sila ni Jesus ng tinapay bilang despedida, pagkatapos ng dalawang araw nilang pagsunod sa kanya sa ilang na kaburulan.

Hindi lamang sa bilang ng mga tinapay at ng mga kumain nagkakaiba ang dalawang salaysay ng pagpa-

⁸ Kumain sila at nabusog at inipon ang mga natirang pira-piraso – pitong bayong. ⁹ Apat na libo ang naroon, at saka sila pinauwi ni Jesus. ¹⁰ Agad siyang sumakay sa bangka kasama ang kanyang mga alagad at pumunta sa lupain ng Dalmanuta.

Bakit humihingi ng tanda ang lahing ito?

(Mt 16:1; Lc 12:54)

• ¹¹ Dumating ang mga Pariseo at nagsimulang makipagtalo sa kanya. Gusto nilang subukan si Jesus at humingi ng isang makalangit na tanda. ¹² Nagbuntung-hininga siya at sinabi: “Bakit humihingi ng palatandaan ang lahing ito? Talagang sinasabi ko sa inyo: walang tandang ibibigay sa lahing ito.” ¹³ Kaya

parami ng mga tinapay. Maraming detalye ang nagsasaad na sa mga Judio naganap ang unang himala at ang pangalawa nama’y sa “mga Griyego” na mga taong may kulturang Griyego at malayo sa pananampalataya ng mga Judio. Bilang halimbawa, ang *mga basket* na binabanggit sa Marcos 6:43 ay ang matigas na basket ng mga Judio, at ang *mga bayong* (8:8) naman ay ang natitiklop na bag ng mga Griyego.

Dalawang beses na pinarami ni Jesus ang mga tinapay: isa ito sa mga kahanga-hanga niyang himala. Hindi lahat ng extraordinaryong pangyayari ay himala (gaya ng nakasanayan nang sabihin ng mga tao) kundi’yon lamang mga nangangailangan ng pagkilos ng Diyos. Binigyan ng tinapay ang mga tagapakinig ni Jesus noong wala silang anumang pagkain.

Pansinin na sa kasaysayan ng Iglesia at hanggang sa kasalukuyang panahon, maraming pangyayari ng pagpaparami ng tinapay para sa mga grupo na ipinamigay ang lahat-lahat sa pananalig sa salita ni Kristo.

- 11. Tingnan ang paliwanag sa Mateo 16:1.

Inilalahad ng tekstong ito ang mahinang pang-unawa ng mga apostol. Sinasabi ni Jesus sa kanyang mga apostol na mag-ingat sa espiritu ng mga Pariseo (sa pagiging gaya ng mga Pariseo) pero hindi sila nakikinig, mas pinoproblema nila ang pagkaing wala sila sa gabing iyon.

ANG MGA PARISEO

May mga tao na walang nakikita liban sa kanilang mga libro at sariling mga idea. Ganito ang mga Pariseo na Batas ng Diyos lamang ang pinahahalagahan.

Hindi nila nakikita ang mga bunga ng pangangaral

iniwan sila ni Jesus at sumakay sa bangka patawid sa kabilang ibayo.

¹⁴ Nakalimutan nilang magdala ng tinapay at isa lang ang dala nila sa bangka. ¹⁵ At pinagsabihan sila ni Jesus: “Mag-ingat at huwag magtiwala sa lebadura ng mga Pariseo at sa lebadura ni Herodes.” ¹⁶ At sinabi ng mga alagad sa isa’t isa: “Oo nga, ano? Wala tayong dalang tinapay.”

¹⁷ Alam ni Jesus ang mga ito kaya sinabi niya sa kanila: “Bakit ninyo pinaguusapan ang tinapay na wala sa inyo? Hindi pa ba ninyo maisip at maunawaan? Mapurol ba ang inyong pag-iisip? ¹⁸ May mata kayong di nakakakita at may tai-ngang di nakakarinig? Hindi na ba ninyo naaalala ¹⁹ nang pinira-piraso ko ang limang tinapay para sa limang libo, ilang basket na puno ng mga pira-piraso ang

ni Jesus. Hindi nila nakikita na pinaginhawa ang mga tao at nagsisimulang mabuhay nang mas maayos. Hindi nila nakikita ang mga nakakadiskubre sa pag-asa at pananampalataya. Hindi nila nakikita kung paano inililigtas ng Diyos ang mga dukha.

Walang tandang ibibigay sa lahing ito. Iginagalang ni Jesus ang ating kalayaan at ayaw niya tayong puwersahin kung ayaw man nating kilalanin ang kato-tohan.

Sa buong Ebanghelyo, hinaharap ni Jesus ang *mga Pariseo*. Iginagalang at makapangyarihan ang kanilang samahan, at ang kanilang grupo ang pinakitang-kita sa lipunang Judio. Subalit matindi ang pagsalungat nila kay Jesus. Kung ngayon kaya dumating si Jesus sa ating daigdig, hindi kaya marami rin siyang masasaktan sa mga makapangyarihang samahang panrelihiyon?

Sinasabi ni Jesus: *Huwag magtiwala sa lebadura ng mga Pariseo*, at nililinaw ito sa Ebanghelyo ni Mateo sa pagsasabing ang *mga aral* ng mga Pariseo ang tinutukoy ng lebadura (Mt 16:12). Nangangamba si Jesus na sa pagiging mga simpleng tao ng kanyang mga apostol, baka padala sila sa kaalaman at katanyagan ng mga Pariseo, kaya pinaaalalahanan niya sila na sa maling pundasyon itinayo ng mga taong iyon ang relihiyon.

May paraan ng pagkarelihiyoso ang mga Pariseo na dati na at patuloy pa ring umiiral. Ipagpalagay nating nalaman ng isang seryosong tao na ang paglilingkod pala sa Diyos ang pinakamahalaga sa lahat. Nasa magandang kalagayan ang taong ito sa lipunan, o may mataas na pinag-aralan. At nagpapasya siya ngayong magtrabaho para sa Diyos, lalo na sa paggabay sa iba, na walang gaanong kakayahan, mga mangmang at mga makasanaan.

Handang maglingkod sa Diyos ang Pariseo ngunit

inyong naipon?” At sumagot sila: “Labin-dalawa.” ²⁰ “At nang may pitong tinapay para sa apat na libo, ilang bayong na puno ng mga pira-piraso ang inyong naipon?” At sumagot sila: “Pito.” ²¹ At sinabi ni Jesus: “Hindi pa ba ninyo nauunawaan?”

Ang bulag ng Betsaida

• ²² Pagpasok nila sa Betsaida, isang bulag ang dinala sa kanya at hiniling sa kanyang hipuin ito. ²³ Inakay ito ni Jesus sa labas ng bayan, pinahiran ng laway ang mga mata nito at ipinatong ang kanyang mga kamay. At saka niya ito tinanong: “May nakikita ka ba?” ²⁴ Tumingin ang tao, at sinabi nito: “Parang mga punongkahoy ang nakikita ko pero lumalakad, tiyak na mga tao ito.” ²⁵ Kaya agad na ipinatong ni Jesus ang kanyang mga kamay sa mga mata nito, at nakakilala siya at gumaling, at nakita nga niya nang malinaw ang lahat.

dapat namang kilalanin ng Diyos ang kanyang mga paglilingkod at gantimpalaan siya. Ayaw ng Pariseo na magkaroon siya ng anumang utang sa Diyos at talagang iniingatan niya na huwag mahulog sa kasalanan sapagkat hindi niya gustong mangailangan ng pagpapatawad ng Diyos.

Dito nga mismo nagsisimulang maging mali ang mga bagay. Sapagkat walang sinuman ang makakataupo sa Diyos, maging ang mayaman man at may pinag-aralan, hanggang hindi nila nadidiskubre ang sarili nilang kahinaan at paghihikahos. Saka pa lamang natin mararanasan ang awa ng Diyos at mula sa kapatawarang ito, magsisimula tayong mahalina siya nang buong puso, nang may kapakumbabaan, at nararamdaman nating kapatid tayo ng mga pinakapobre at mga makasalanan.

Alam ng mga Pariseo ang lahat tungkol sa Diyos, liban na lamang sa tunay na mukha ng Diyos at sa kaligayahang bunga ng kapatawaran. Ngunit ang pinakagrabe’y hindi nila alam na ito ang kulang sa kanila. Lagi silang may mga dahilan sa hindi pagkilala sa gawa ng Diyos sa piling ng mga dukha o kung kilalanin man nila ito e lagi naman nila itong minamata.

Iniiwasan ng Pariseo na maging malapit sa iba sa pangambang baka malaman nila ang tunay na mga saloobin niya. Alam niya na meron siyang parehong mga kahinaan gaya ng iba, sa kabila ng mga pagtupad niya, pero hindi niya kayang makalaya sa mga ito dahil hindi niya alam kung paano magpakumbaba para humingi ng tulong sa Diyos. Kaya wala nang nalalabing paraan kundi itago ang kanyang mga pagkakamali sa likod ng walang kapintasang panlabas na ugali kaya nagiging mapagkunwari siya.

²⁶ Pinauwi ito ni Jesus sa pagsasabing: “Huwag kang pumasok kahit na sa nayon.”

Ipinahayag ni Pedro ang kanyang pananampalataya

(Mt 16:13; Lc 9:18; Jn 6:69)

• ²⁷ At pumunta si Jesus kasama ang kanyang mga alagad sa mga nayon ng Cesarea ni Filipino. At habang nasa daa’y tinanong niya ang kanyang mga alagad: “Sino raw ako ayon sa mga tao?” ²⁸ Sumagot sila: “May nagsasabing si Juan Bautista ka; may iba pang nagsasabing si Elias ka o isa sa mga propeta kaya.”

²⁹ At tinanong niya sila: “Ngunit ano naman ang sinasabi ninyo kung sino ako?” At sumagot si Pedro: “Ikaw ang Mesiyas.” ³⁰ At inutusan niya sila na huwag sabihin kaninuman ang tungkol sa kanya.

Mag-ingat sa lebadura ng mga Pariseo, ang sabi ni Jesus.

• 22. Sa pagkakita ng isang bulag mula nang ipanganak, kailangan niya ng panahon para maituon ang kanyang paningin sa mga bagay at matutuhang unawain ang mga nakikita ng kanyang mga mata. Kaya muling ipinapatong ni Jesus ang kanyang mga kamay sa mga mata ng bulag.

Ganito rin para sa mga bagay na espirituwal. Hindi minsanang ibinibigay sa atin ni Jesus ang lahat, kundi unti-unting nagaganap ang pagbabago at pagbabalik-loob.

Huwag kang pumasok kahit na sa nayon. Sapagkat kung nagkatao’y magdadatingan ang lahat ng tao para makita at mahipo si Jesus at hihingi ng himala. Ngunit para sa tunay na pakikipagtagpo sa mga taong responsable kaya dumating si Jesus.

SI KRISTO – ANG ANAK NG TAO

• 27. Wala pa tayo sa kalagitnaan ng Ebanghelyo, ngunit ipinagpapauna na rito ang kalunus-lunos na wakas. Sa unang pagkakataon, inaamin ng mga apostol kung sino ang kanilang Guro.

Ikaw ang Mesiyas. Salitang Hebreo ang Mesiyas, na Kristo ang ibig sabihin sa wikang Griyego. Parehong nangangahulugan ang mga ito ng *pinahiran ng Diyos*. Tinutukoy nito ang Tagapagligtas na matagal nang hinihintay. Nadiskubre ng mga apostol na si Jesus ang Kristo, ang Tagapagpalaya. Ngunit itinuturo niya sa kanila na *kailangang magtiis ng marami ang Anak ng Tao*.

³¹ At sinimulan niyang ituro sa kanila na kailangang magtiis ng marami ang Anak ng Tao. Itatakwil nga siya ng mga Mata-tanda ng bayan, ng mga punong-pari at ng mga guro ng Batas. Papatayin siya at muling babangon pagkatapos ng tatlong araw. ³² At buong-tapang siyang nagsalita. Dinala naman siya ni Pedro sa isang tabi at sinimulan siyang pagsabihan. ³³ Ngunit pagtalikod ni Jesus, nakita niya na naroon din ang kanyang mga alagad. Kaya pinagsabihan niya si Pedro: “Sa likod ko, Satanas! Hindi sa Diyos galing ang iniisip mo kundi mula sa tao.”

Kunin mo ang iyong krus

(Mt 16:24; Lc 9:23)

• ³⁴ At tinawag ni Jesus ang kanyang mga alagad pati ang mga tao, at sinabi:

“Kung may gustong sumunod sa akin, itakwil ang kanyang sarili at kunin ang kanyang krus para sumunod sa akin. ³⁵ Sapagkat ang naghahangad na maglig-tas ng kanyang sarili ay mawawalan nito, at ang mawawalan ng sarili alang-alang sa akin at sa ebanghelyo ang magliligtas nito.

³⁶ Ano ang pakinabang ng tao tubuin man niya ang buong daigdig kung sarili naman niya ang mawala? ³⁷ At pagkatapos ay ano ang maibibigay niya para mabawi ang kanyang sarili? ³⁸ Ang ikinahihiya ako at ang aking mga salita sa harap ng di-tapat at makasalanang lahing ito ay ikahihiya rin ng Anak ng Tao pagdating niyang taglay ang luwalhati ng kanyang Ama, kasama ng mga banal na anghel.”

Bakit tinatawag ni Jesus ang kanyang sarili na *Anak ng Tao*? May dalawang dahilan. Una, sapagkat isang pahina ng Biblia ang nagpapahayag tungkol sa Anak ng Tao na maluwalhatang darating mula sa Diyos matapos matanggap sa kanya ang kapangyarihan para hukuman at pagharian ang lahat ng bansa (Dn 7:13). At ikalawa, sapagkat si Jesus ang ganap na Tao na siyang may dala sa hantungan ng sangkatauhan.

Kailangang magtiis si Jesus, dahil ito ang hantungan ng mga tao pagkatapos ng kasalanan. Kailangan siyang magtiis at itakwil ng mga may kapangyarihan dahil ito ang hantungan ng mga nagpapahayag ng katotohanan sa atin. Dapat niyang harapin nang kusang-loob ang kanyang kamatayan sapagkat ang pagsasakripisyo ng sarili na malayang tinatanggap ang tanging paraan para ilitas ang daigdig.

MATUTONG “IWALA” ANG SARILI

- 34. Kailangang “iwala” ang sarili:
  - Ang iwala ang sarili tulad ni Abraham na sa kanyang katandaa’y pumunta sa ibang lupain.
  - Ang iwala ang sarili tulad ni Moises na pumayag maging pinuno ng isang iresponsableng bayan.
  - Ang iwala ang sarili tulad ni Maria na pumasok sa naiibang landas kaya walang sinumang makauunawa o makatutulong sa kanya.
  - Ang palayain ang sarili sa pansamantalang buhay na ito para maisilang na muli ng Diyos, tulad ng sinabi ni Ignaciong martir. Hinatulan siyang lamunin ng mga leon, ngunit sinabi niya: “Trigo ako ng Diyos; maaari akong ligisin ng mga ngipin ng mababangis na hayop para gawin akong dalisay na tinapay ni Kristo. Ipinako na sa akin ang mga hilig ng laman, wala na ang apoy ng laman na makasusunod sa akin kundi isang bukal

ang sumibol sa akin na bumubulong at sinasabi sa akin mula sa loob: Tayo na sa Ama.”

Kunin ang kanyang krus. Sinasabi sa atin ni Jesus na ang pagsunod sa kanya ay pagsunod sa iisang landas na naghatid sa kanya sa krus. Para marating ang ating paglago at pamumunga, kailangang *itakwil ang sarili* o makipagsapalaran at itaya ang ating sarili para sa dakila at mabuting bagay sa halip na maging segurista para sa ating kinabukasan. Hanapin natin ang klase ng pamumuhay na maghahatid sa atin na mapagtagumpayan ang sarili sa daan ng pag-ibig, at tanggapin na maaari ngang isang kabiguan ang ating buhay ayon sa pag-iisip ng mga tao (Lc 17:33; Jn 12:23-25).

Pagkuha sa ating krus, na malaya at masunuring pagpasan sa mga sakripisyong ipinapanukala sa atin ng Ama sa araw-araw. At mula rito, may natatagpuan tayong mas kahanga-hanga pa kaysa ating isinakripisyo: higit na kalayaan ng kalooban at mas malalim na kaligayahan (Mc 10:30).

Isipin ang sinasabi ni Jesus: *sa akin, alang-alang sa akin*, at hindi: *sa Diyos, alang-alang sa Diyos*. Sapagkat dumating ang Diyos sa katauhan ni Jesus para kumatok sa ating mga pintuan at magpanukala sa atin ng mga kongkretong komitment.

Ang ikinahihiya ako at ang aking mga salita. Ang sumasampalataya na nagsasabuhay sa mga salita ni Kristo nang hindi natatakot sa maaaring hingin sa kanya ng mga salitang ito ay walang-awa namang inaatake ng mga mismong pumupuri pa sa relihiyong Kristiyano at nagsasabing mga Kristiyano sila. Sapagkat nabubuhay tayo sa gitna ng *di-tapat na lahi* na ibig sabihin’y mga taong hindi nga itinatakwil ang Diyos sa salita pero may iba namang diyos na pinagsisilbihan (Mt 6:24; Jn 8:42).